

Ludzas novada pašvaldības

Meža apsaimniekošanas plāns

2025 – 2030

SATURS

Ievads.....	3
1. Meža apsaimniekošanas mērķis.....	5
2. Meža zemju vispārējais raksturojums.....	7
2.1. Pašvaldības īpašumā un tiesiskajā valdījumā esošā meža zeme	7
3. Meža resursi	21
3.1. Apsaimniekojamās teritorijas iedalījums meža zemes grupās.....	23
3.2. Mežaudžu sadalījums pa valdošajām koku sugām	24
3.3. Mežaudžu sadalījums pa bonitātēm	26
3.4. Mežaudžu platību un krājas sadalījums pa valdošajām koku sugām un vecuma grupām	27
3.5. Meža nekoksnes vērtību raksturojums.....	32
4. Meža apsaimniekošana	33
4.1. Plānotā mežsaimnieciskā darbība	33
4.1.1. Mežsaimnieciskās darbības rīcības plāns	36
4.1.2. Cirsma plāns	37
4.1.3. Mežaudzes atjaunošana un atjaunotās mežaudzes kopšana.....	38
4.2. Finanšu līdzekļu piesaiste	39
Secinājumi	40
Pielikumi.....	43

Ievads

Ludzas novada pašvaldība, ņemot vērā esošo finansiālo un administratīvo situāciju, ir noteikusi nepieciešamību izstrādāt Meža apsaimniekošanas plānu 2025.–2030. gadam (turpmāk – MAP). Plāna izstrāde uzticēta Nekustamo īpašumu pārvaldības nodaļai, lai nodrošinātu dabas kapitāla ilgtspējīgu pārvaldību un apsaimniekošanu.

MAP izstrāde uzsākta, pamatojoties uz Ludzas novada pašvaldības domes 2024. gada lēmumu Nr. 422 “Par Ludzas novada pašvaldības Meža apsaimniekošanas plāna 2025.–2030. gadam izstrādes uzsākšanu”.

Meža apsaimniekošana ir pašvaldības autonomā funkcija, kas noteikta Pašvaldību likuma 4. panta pirmajā daļā 20. punktā – “veicināt dabas kapitāla ilgtspējīgu pārvaldību un apsaimniekošanu” un 22. punktā – “veicināt klimata pārmaiņu ierobežošanu un pielāgošanos tām”.

Viens no pašvaldības uzdevumiem ir tiesiski un saimnieciski sakārtot tās valdījumā esošos nekustamos īpašumus, tostarp meža zemes. MAP mērķis ir definēt rīcību nākamajiem pieciem gadiem – no īpašumtiesību un dokumentācijas sakārtošanas un meža inventarizācijas līdz efektīvai resursu izmantošanai un aizsardzība

MAP izstrāde balstās uz šādiem pamatprincipiem, kuri nosaka tā pieeju un satura kvalitāti:

- Likuma ievērošana – MAP izstrādāts saskaņā ar valstī spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, tostarp Ministru kabineta noteikumiem Nr. 67 "Noteikumi par meža apsaimniekošanas plānu";
- Datu analīze – izmantota informācija no Ludzas novada pašvaldības Finanšu un grāmatvedības nodaļas, Valsts meža dienesta reģistra, Valsts zemes dienesta un dabas datu pārvaldības sistēmas “Ozols”;
- Stratēģiska pieeja – MAP ietverta ilgtermiņa redzējuma un praktisku rīcību kopumu, kas pielāgota pašvaldības resursiem un vajadzībām.

Lai panāktu mērķtiecīgu un uz datiem balstītu apsaimniekošanu, MAP strukturēts šādos galvenajos uzdevumu blokos:

1. ilgtermiņa mērķa formulēšana;
2. īstermiņa uzdevumu izvirzīšanā;
3. apsaimniekojamās teritorijas analīze;

4. meža resursu analīze;
5. meža ekoloģisko un sociālo vērtību saglabāšana un vairošana;
6. meža apsaimniekošanas pasākumu plānošana turpmākajiem pieciem gadiem.

MAP kalpo kā pašvaldības stratēģisks plānošanas instruments, kas vērsts uz atbildīgu un līdzsvarotu meža zemju pārvaldību. Tā īstenošana veicina gan resursu izmantošanu pašreizējo vajadzību apmierināšanai, gan to saglabāšanu nākamajām paaudzēm. Lai nodrošinātu sabiedrības līdzdalību un informētību, MAP ir publiski pieejams Ludzas novada pašvaldības tīmekļvietnē: www.ludzasnovads.lv.

MAP balstās uz “Ludzas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2037” pamatnostādnēm, kurās īpaši uzsvērta dabas resursu, tostarp mežu, saglabāšanas un ilgtspējīgas izmantošanas nozīme kā būtiskam novada ekonomikas un vides kvalitātes pamatam. Šī pieeja ir īpaši aktuāla attālākajās lauku teritorijās, kur mežsaimniecībai ir būtiska loma ne tikai vides, bet arī sociāli ekonomiskajā attīstībā.

Mežsaimniecība, līdztekus tradicionālajai lauksaimniecībai, veido Ludzas novada lauku teritoriju ekonomisko pamatu. Tās ilgtspējīga attīstība ir cieši saistīta ar mērķi stiprināt aktivitāti ārpus pilsētām un ciemiem, tādējādi veicinot apdzīvotības saglabāšanos arī nomaļākos reģionos.

Tāpēc šī plāna galvenais uzdevums ir nodrošināt līdzsvarotu pieeju meža resursu apsaimniekošanai – vienlaikus nodrošinot ekonomisku pienesumu, saglabājot vides vērtības un stiprinot meža lomu kā sabiedrības labuma un vietējo kopienu attīstības atbalstu. (avots: Ludzas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2037).

1. Meža apsaimniekošanas mērķis

Ludzas novada pašvaldības galvenais mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu, ilgtspējīgu meža un meža zemju apsaimniekošanu gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Tas ietver efektīvu dabas resursu izmantošanu, vienlaikus ievērojot meža ekosistēmas saglabāšanas un vides aizsardzības principus. Mērķis ir panākt līdzsvarotu attīstību, kas neapdraud nākamo paaudžu ekonomisko, ekoloģisko un sociālo vajadzību apmierināšanu.

Ilgtermiņa mērķi (MAP ietvaros):

1. meža resursu ilgtspējīga izmantošana un apsaimniekošana;
2. dabas vērtību, bioloģiskās daudzveidības un kultūrvēsturisko objektu saglabāšana;
3. mežsaimniecisko darbu īstenošana pakāpeniski un augstā kvalitātē;
4. racionāla mežsaimnieciskās darbības ieņēmumu izlietojuma nodrošināšana;
5. sabiedrības interešu ievērošana un izpratnes veicināšana par meža vērtību.
6. ilgtermiņa mērķis kalpo kā vadlīnija visām tālākajām darbībām, kas ietvertas šajā MAP.

Šie mērķi kalpo kā vadlīnija visām MAP ietvertajām darbībām, un tie formulēti, ņemot vērā Ludzas novada īpašumu struktūru, dabas vērtību daudzveidību, spēkā esošo normatīvo regulējumu un vietējās sabiedrības vajadzības.

Galvenais stratēģiskais uzdevums ir nodrošināt pašvaldības īpašumā un tiesiskajā valdījumā esošo meža zemju apsaimniekošanu tā, lai saglabātu to bioloģisko un ekonomisko vērtību, vienlaikus veicinot šo resursu izmantošanu sabiedrības interesēs.

Izvērtējot Ludzas novada pašvaldībai īpašumā un tiesiskajā valdījumā esošos nekustamos īpašumus, nepieciešams piemērot stratēģisku pieeju, lai noteiktu:

- kurus īpašumus saglabāt un attīstīt;
- kurus iespējams apvienot;
- un kuri īpašumi varētu būt apsaimniekošanā nerentabli vai tehniski sarežģīti.

Daļai īpašumu trūkst inventarizācijas datu vai nav sakārtotas īpašumtiesības, MAP paredz mērķtiecīgu rīcību šo jautājumu prioritārai risināšanai. Vienlaikus plānota arī saimnieciskās darbības attīstība, investīciju piesaiste. MAP īstermiņa uzdevumi:

1. veikt īpašumu ekonomiskā un ekoloģiskā potenciāla izvērtēšanu, klasificējot tos pēc apsaimniekošanas prioritātēm;
2. organizēt meža taksāciju īpašumos, kuros trūkst aktuālas informācijas;
3. precizēt īpašumu robežas un faktisko stāvokli dabā;
4. plānot meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas darbus;
5. izveidot digitālu datubāzi, ar nodrošinātu meža zemju uzskaiti un plānošanas pārskatāmību.

2. Meža zemju vispārējais raksturojums

MAP ir iekļauta informācija un dati, kas nepieciešami, lai izstrādāt rīcības plānu un apzināties izmaksu apjomu nesakārtotu īpašumu dokumentācijas kārtošānai. Meža resursu raksturojumam ņemti vērā Ministru kabineta noteikumi Nr.67 “Noteikumi par meža apsaimniekošanas plānu”, kas nosaka MAP saturu, derīguma termiņu, kā arī izstrādes un apstiprināšanas kārtību.

Diemžēl pašvaldības bilancē joprojām ir ievērojams skaits nesakārtotu īpašumu, kuru uzmērīšana un reģistrācija Zemesgrāmatā ir nepabeigtas, jo katru gadu šim darbam pieejamie līdzekļi ir ierobežoti. Resursi tiek sadalīti nelielos apmēros, un to ātri tiek izlieto citu, augstāku prioritāšu apstrādei.

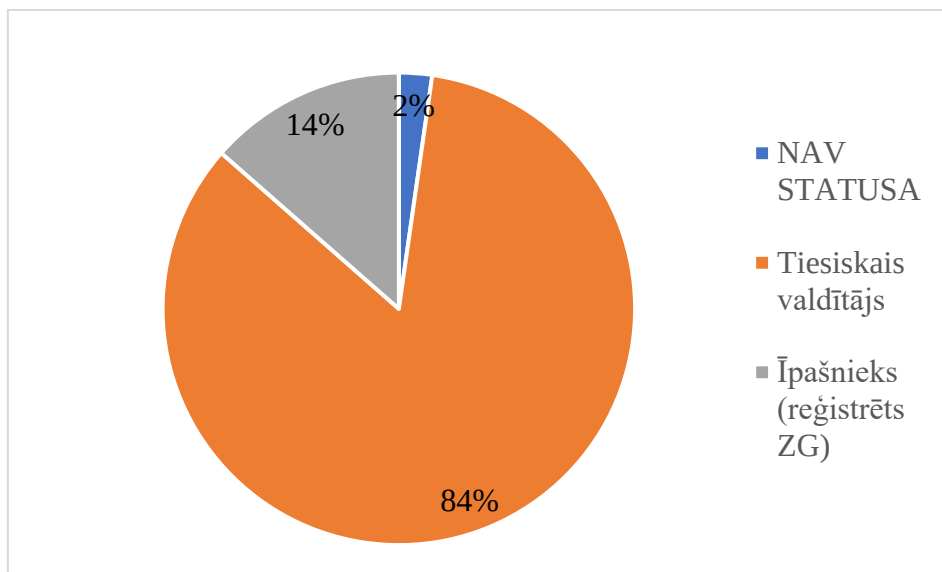
No uzskaitē esošajām meža zemēm MAP resursu raksturojumā iekļauj tikai inventarizētās meža zemes, jo MAP tiek balstīts uz meža inventarizācijas datiem, kuri reģistrēti Valsts meža dienesta (turpmāk VMD) datubāzē. Vispārējais meža resursu raksturojums sevī ietver:

- teritorijas iedalījumu meža zemes grupās,
- mežaudžu sadalījumu pa valdošajām koku sugām un bonitātēm,
- mežaudžu platību un mežaudžu krājas sadalījumu pa valdošajām koku sugām un vecuma grupām,
- meža nekoksnes materiālo vērtību raksturojumu,
- dabas un kultūras vērtību skaitu,
- meža infrastruktūras (autoceļu, meža meliorācijas sistēmu) apjomu.

2.1. Pašvaldības īpašumā un tiesiskajā valdījumā esošā meža zeme

Pašvaldības īpašumtiesību dati nav pietiekoši strukturēti, lai viegli veikt datu atlasu. Analīze ļauj identificēt problēmas (piemēram, īpašumtiesību nepilnības, fragmentētu meža struktūru), prioritātes (vietas, kur veicama inventarizācija vai īpašuma sakārtošana) un resursu plānošanas vajadzības. Ludzas novada pašvaldība MAP izstrādē dati kalpo kā pamats ilgtspējīgas apsaimniekošanas lēmumiem – sākot no īpašumtiesību sakārtošanas, līdz meža resursu ekonomiskai un ekoloģiskai izmantošanai.

Saskaņā ar mežaudžu grāmatvedības atskaites datiem (skatīts 2025. gada janvārī) (izmantojot pašvaldības īpašuma reģistra sistēmu salīdzināšanai ar Valsts zemes dienesta datiem), Ludzas novada pašvaldības apsaimniekošanā, ir 792 zemes vienības, kurās Valsts zemes dienesta bilances vērtībā ir reģistrēti meži. To kopējā platība sastāda 1 242 ha. Ludzas novada pašvaldībai konkrētā datu kopa kalpo kā pamatojums tam, ka nepieciešams veikt neinventarizēto meža platību uzskaiti. Visas zemes vienības ir apkopotas un detalizēta informācija par tām atrodama 1. pielikumā.

2.1.1. attēls Ludzas novada pašvaldības pārvaldībā esošo meža platību iedalījums pēc īpašuma statusa

Pašvaldības meža zemes īpašuma statusa analīze (skat. 2.1.1. attēlu) liecina, ka no kopējās platības tiesiskajā valdījumā ir 1045,51 ha (aptuveni 84%), kas norāda uz neregistrētām īpašumtiesībām Zemesgrāmatā. Pašvaldības īpašumā ar nostiprinātām īpašumtiesībām ir reģistrēti 168,10 ha (aptuveni 14%). Atlikušie 28,16 ha (aptuveni 2%) pašlaik ir klasificēti kā zemes vienības bez noteikta īpašuma statusa vai ar nepilnīgu dokumentāciju.

Liela daļa meža zemju šobrīd joprojām nav nostiprinātas Zemesgrāmatā. Īpašumtiesību sakārtošana kļūst par vienu no būtiskākajiem priekšnosacījumiem ilgtspējīgai mežu apsaimniekošanai. Civillikums skaidri nosaka – īpašumtiesības uz nekustamo īpašumu iegūstamas tikai ar ierakstu Zemesgrāmatā (994. pants), bet darījumi ar nekustamajiem īpašumiem ir juridiski spēkā tikai tad, ja tie ir attiecīgi nostiprināti (1477.–1495. panti). Sakārtotas īpašumtiesības ne vien nodrošina tiesisku skaidrību un aizsardzību, bet arī veicina MAP izvirzīto mērķu sasniegšanu – ilgtspējīgu

meža apsaimniekošanu, iespēju plānot saimniecisko darbību un gūt ieņēmumus no koksnes resursu izmantošanas.

Kamēr īpašums nav ierakstīts Zemesgrāmatā, mežsaimnieciskās darbības ir ierobežotas, atļautas ir tikai tās darbības, kurām nav nepieciešams ciršanas apliecinājums. Izņēmums ir sanitārā cirte, kuras mērķis ir izvākt slimos, kaltušos un vēja gāztos kokus (apliecinājumu izsniedz, pamatojoties uz mantojuma apliecībā norādīto informāciju).

Neinventarizēto meža īpašumu plānoto izmaksu aprēķins (skat. 2.pielikums). Lai precīzāk noteiktu nepieciešamos finanšu resursus Zemesgrāmatu sakārtošanai, īpašumu dati izvērtēti un pakalpojumu izmaksas sarēķinātas. Pašvaldības valdījuma īpašumu sakārtošana izmaksās aptuveni 807 596 *euro*. Īpašumu, kam jau ir zemes robežu plāns un ir jāiereģistrē īpašums Zemesgrāmatā izmaksās aptuveni ir 1 000 *euro*.

Detalizētāka analīze rāda, ka lielākā daļa meža zemes bez statusa ir iekļautas rezerves zemes fondā vai paredzētas zemes reformas pabeigšanai. Nereti pašvaldības tiesiskajā valdījumā nonāk īpašumi, kuru iepriekšējie īpašnieki nav sakārtojuši dokumentāciju atbilstoši likumdošanas prasībām.

Aptuveni 86% pašvaldības pārvaldīto mežu nav reģistrēti Zemesgrāmatā, bet atrodas tiesiskajā valdījumā. Šī situācija skaidri norāda uz nepieciešamību izstrādāt vienotus izvērtēšanas kritērijus, kas palīdzētu noteikt, vai konkrētajam īpašumam būtu prioritāri nostiprināmas īpašumtiesības, vai arī uzsākams atsavināšanas process.

Meža zemes, kurām nav nostiprinātas īpašumtiesības Zemesgrāmatā, rada būtiskus šķēršļus efektīvai un ilgtspējīgai ilgtermiņa pārvaldībai. Tās var radīt vairākus riskus, tostarp – juridiskus (īpašumtiesību strīdi, pārvaldības neskaidrības, sarežģījumi nomas līgumiem), investīciju (ierobežotas iespējas finansējumu, investīcijas vai iesaistīties attīstības projektos), apsaimniekošanas (zemes robežas nesakritības, trūkstoša vai novecojusi inventarizācija). Īpašumtiesību nostiprināšana Zemesgrāmatā ir būtisks priekšnoteikums meža zemju juridiskās sakārtotības un ilgtspējīgas izmantošanas nodrošināšanai.

Nemot vērā pašvaldības ierobežotos finanšu resursus, īpašumtiesību sakārtošana jāveic stratēģiski – koncentrējoties uz teritorijām, kurās ieguldījumi sniegs vislielāko ilgtermiņa ieguvumu. Nemot vērā iepriekš minētos riskus, ir nepieciešams izstrādāt rīcības plānu ar prioritātēm un atlases kritērijiem.

Kritēriji pēc kuriem atlasīt prioritārus meža īpašumus:

1. Ekonomiskie kritēriji:

- Lielākā meža platība – nodrošina lielāku potenciālu apsaimniekošanas ieņēmumiem.
- Vairāku īpašumu kopums.
- Lielākā koksnes krāja – augsta komerciāla vērtība.
- Īpašuma pieejamība – piekļuve pa ceļiem un servitūti.
- Īpašuma platība – mazus īpašumus grūti apsaimniekot.
- Esošas vai iespējamās nomas attiecības – juridiski aspekti, ieņēmumi (pirmpirkuma tiesības ir/nav. juridiski svarīgi ieņēmumiem un atbildības definēšanai).

2. Stratēģiskie/ sabiedriskās nozīmes kritēriji:

- Vides vai kultūrvēsturiskā nozīme – piemēram, aizsargājamās teritorijas.
- Teritorijas novietojums – tuvums apdzīvotām vietām, attīstības potenciāls.

Darba grupa izvērtējot iespējamās kritērijus ir izstrādājusi tabulu īpašumu vērtēšanai. Šī tabula attēlo zemes vienības vērtējumu pēc noteiktiem kritērijiem, piešķirot katram no tiem svaru (procentos) un vērtējumu skalā no 1 līdz 5, lai aprēķinātu kopējo punktu summu. Tabula nr. 2.1.1. ir paraugs īpašumu vērtēšanai.

Tabula 2.1.1.

Izvērtēšanas kritēriji Ludzas novada meža resursu prioritizācijai

Kritērijs	Svars (%)	Vērtējums (1–5)	Punkti (svars * vērtējums)
Platība > 3 ha	25%		
Koksnes krāja > 200 m ³ ha ⁻¹	25%		
Nav ierakstīts Zemesgrāmatā	15%		
Piekļuve (ceļš)/ servitūts	20%		
Nav aizsargājama teritorija	15%		
Kopā	100%		

Tabula 2.1.1. parāda meža īpašuma vērtējumu, izmantojot svērtos kritērijus, kas palīdz noteikt īpašuma prioritāti apsaimniekošanā vai īpašumtiesību sakārtošanā. Ar šādu iespējams balstīt lēmumus uz datiem, nevis uz pieņēmumiem. Šādu vērtējuma

modeli plānots izmantot visu pašvaldības meža īpašumu izvērtēšanai, lai identificēt prioritārus īpašumus.

Analīzes kritēriju punkti:

- Platība – liecina par audzes apsaimniekošanas efektivitāti.
- Koksnes krāja – liecina par augstu komerciālo potenciālu.
- Nav reģistrēts ā – tas nemaina prioritāti, pat tiek uzskatīts par prioritāri sakārtojamu.
- Piekļuve – meža apsaimniekošanas būtisks rādītājs.
- Vides ierobežojumi – īpašums neatrodas aizsargājamā teritorijā, kas paaugstina apsaimniekošanas elastību.

Katram īpašumam piešķir vērtējumu (1 līdz 5 balles), balstoties uz vairākiem kritērijiem. Katra kritērija nozīme tiek svarota procentos, kas nozīmē, ka katram kritērijam piešķir svarīguma līmeni kopējā izvērtējumā.

Vērtēšanas pieejas uzlabošana kalpo kā pamats tam, lai identificētu nozīmīgākos meža īpašumus detalizētākai analīzei, kam seko datu turpmākā strukturizācija pa administratīvajām teritorijām, iezīmējot aktuālo situāciju katrā pagastā un izceļot būtiskas tendences tālākai resursu pārvaldībai.

Datu analīzei meža īpašumi grupēti pa pagastiem, parādot katrā pagastā esošo situāciju, lai labāk izprastu meža resursu sadalījumu Ludzas novada administratīvajā teritorijā. Saskaņā ar pašvaldības atskaites datiem, meža inventarizācija ir veikta 447 ha meža zemes, kas atrodas novada pašvaldības īpašumā vai tiesiskajā valdījumā, savukārt nav inventarizācijas 792 ha (skat. 2.1.2.tabulu). Lielākajai daļai no īpašumā un tiesiskajā valdījumā esošajiem mežiem nav veikta inventarizācija, līdz ar to šie īpašumi netiks iekļauti tālākajā MAP resursu izvērtēšanā.

Inventarizācijas trūkums ierobežo objektīvu lēmumu pieņemšanu par mežu apsaimniekošanu, īpašumu attīstības potenciālu un iespējām piesaistīt finansējumu vai veidot ilgtspējīgu mežsaimniecību. Lai efektīvi pārvaldītu Ludzas novada meža resursus, nepieciešams komplekss pieejas modelis – apvienojot juridisko sakārtošanu, inventarizāciju un mērķtiecīgu investīciju plānošanu, balstoties uz objektīviem izvērtēšanas kritērijiem.

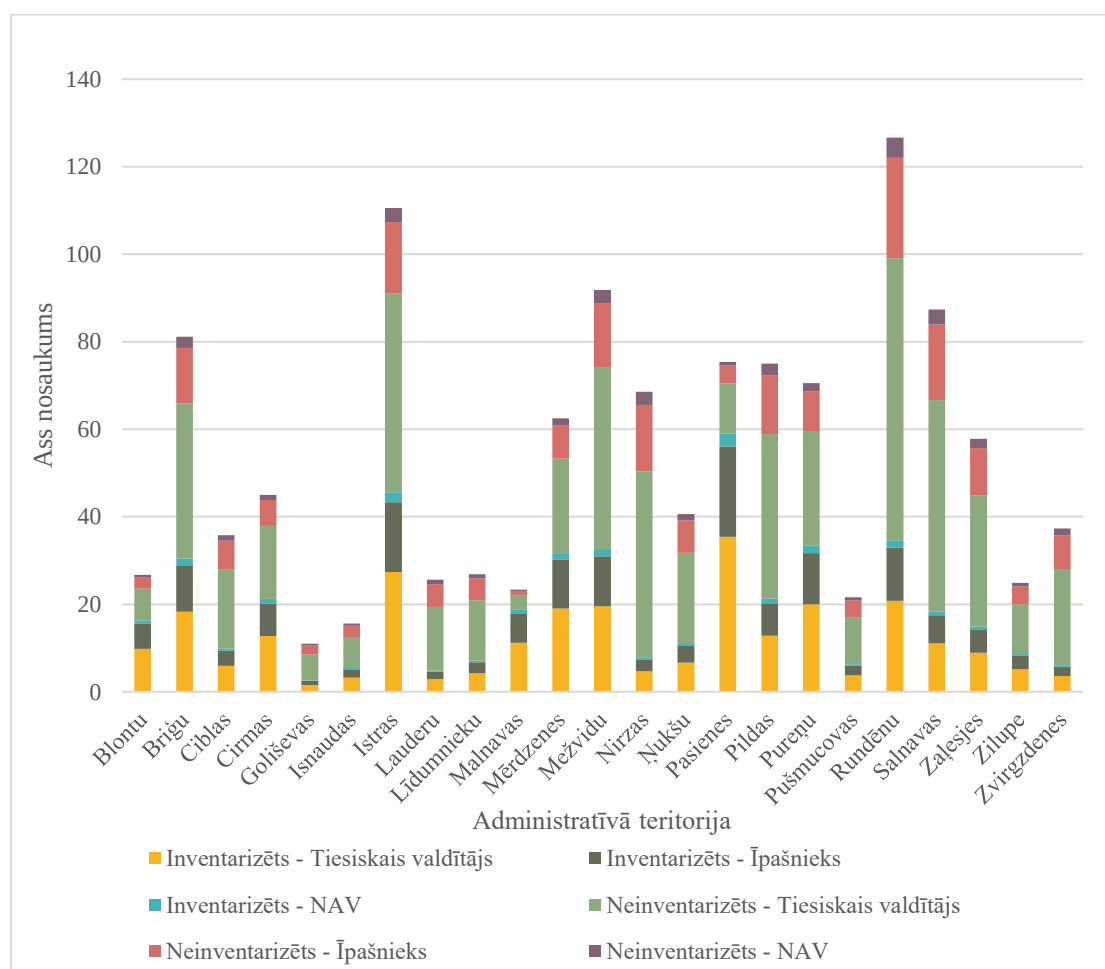
Tabula 2.1.2.

**Ludzas novada pašvaldības meža zemes sadalījums administratīvajās
teritorijas vienībās**

Admin. terit. vienība	Inventarizētie meža īpašumi, ha				Neinventarizētie meža īpašumi, ha						Kopā	
	Īpašnieks		Tiesiskais valdītājs		NAV statusa		Īpašnieks		Tiesiskais valdītājs			
	ha	vien.	ha	vien.	ha	vien.	ha	vien.	ha	vien.	ha	vien.
Blontu pag.	2,78	2	13,54	4					10,40	5	26,72	11
Brīgu pag.	0,00	1	30,45	8			0,40	1	50,26	24	81,11	34
Ciblas pag.	0,16	1	9,74	4	3,00	1	0,04	1	22,88	21	35,82	28
Cirmas pag.	4,70	2	16,51	9			3,43	1	20,40	16	45,04	28
Golišēvas pag.			2,60	1	0,33	1	1,90	1	6,16	8	10,99	11
Isnaudas pag.	2,15	2	3,25	2			0,07	1	10,10	10	15,57	15
Istras pag.	9,83	4	35,74	15			2,07	5	62,94	69	110,58	93
Lauderu pag.			4,84	1					20,77	16	25,61	17
Lidumnieku pag.			7,10	1	2,66	1			17,12	16	26,88	18
Malnavas pag.	17,07	4	1,65	1			3,60	2	1,00	2	23,32	9
Mērdzenes pag.	29,14	6	2,57	3	4,10	1	2,57	4	24,09	23	62,47	37
Mežvidu pag.	2,39	1	30,22	6	2,90	2			56,30	33	91,80	42
Nirzas pag.	2,65	1	5,13	4			0,91	2	59,90	49	68,59	56
Ņukšu pag.	0,84	1	10,30	5					29,48	25	40,62	31
Pasienes pag.	16,18	4	42,81	7					16,39	21	75,38	32
Pildas pag.	11,47	1	9,83	6	0,00	1	0,87	1	52,86	37	75,03	46
Pureņu pag.	13,75	3	19,59	3					37,22	32	70,56	38
Pušmucovas pag.	3,60	1	2,69	2					15,33	14	21,62	17
Rundēnu pag.			34,65	9			9,16	4	82,85	73	126,66	86
Salnavas pag.	14,17	3	4,22	4	15,17	14	2,83	2	51,01	35	87,40	58
Zaļesjes pag.	0,34	2	14,53	5					42,96	30	57,83	37
Zilupe	8,61	4							16,25	6	24,86	10
Zvirgzdenes pag.			5,96	3			0,42	1	30,92	34	37,30	38
Kopā	139,83	43	307,92	103	28,16	21	28,27	26	737,57	599	1241,75	792

Lielākā daļa pašvaldības īpašumā esošās meža zemes (aptuveni 140 ha, skat. 2.1.2. tabulu) ir pirmreizēji inventarizētas. Taču 28,27 ha vēl nav inventarizēti un vairākās zemes vienībās esošie inventarizācijas dati ir novecojuši.

Šādi īpašumi ir prioritāri inventarizējami, savukārt pirmreizēji neinventarizētās zemes vienības nepieciešams izvērtēt saimniecisko potenciālu, lai ieguldīt resursus saimnieciski izdevīgākajos īpašumos un iespējams gūt arī ieņēmumus. Balstoties uz tabulas datiem izveidotā stabiņu diagramma (skat. 2.1.2. attēlu) ilustrē Ludzas novada meža zemju platību sadalījumu pa pagastiem, ņemot vērā inventarizācijas stāvokli un īpašuma tiesisko statusu. Katrs stabiņš ir segmentēts vairākās krāsās, kas atspoguļo sešas dažādas kategorijas.

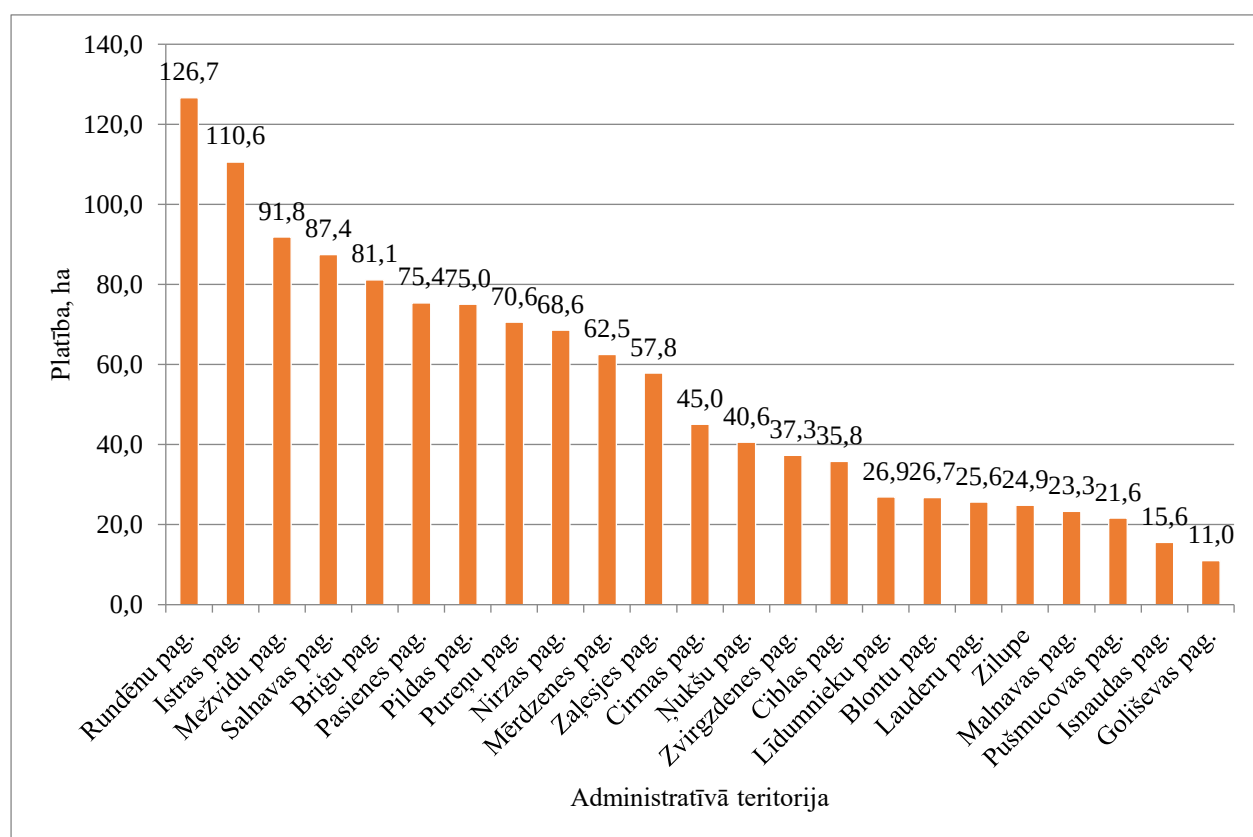

2.1.2. attēls **Ludzas novada pašvaldības meža zemes platība pēc inventarizācijas, īpašuma statusa un pagastiem**

2.1.3. attēls parāda katras administratīvās teritorijas kopējo meža platību (hektāros), sakārtotu dilstošā secībā. Tajā redzams, ka lielākās meža platības ir Rundēnu

pagastā – 126,66 ha, kam seko Istras pagasts ar 110,58 ha, Mežvidu pagasts - 91,81 ha, Salnavas pagasts - 87,40 ha un Briģu pagasts - 81 ha. Šie pieci pagasti veido aptuveni 40% no kopējās pašvaldības īpašumā un tiesiskajā valdījumā esošās meža zemes.

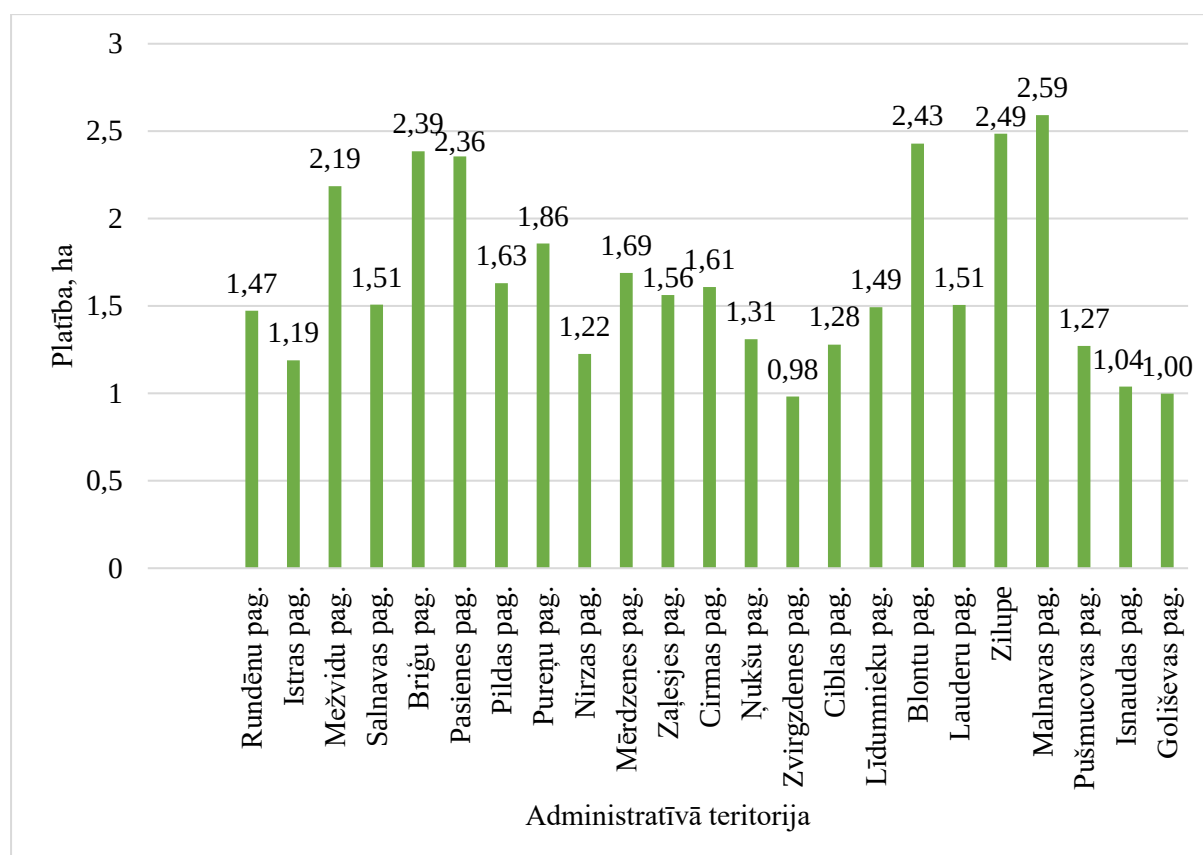
Starp pagastiem novērojama būtiska disproporcija meža platību sadalījumā. Lielākās platības ir Rundēnu, Istras un Mežvidu pagastos, savukārt Goliševas, Isnaudas un Pušmucovas pagastos meža platības nepārsniedz 25 ha. Teritorijās ar lielākām platībām ir augstāka prioritāte mežsaimniecības attīstībai – tajās iespējams iegūt lielāku koksnes apjomu vienkopus, ietaupot mežsaimniecisko darbību izmaksas. Mazākas platības biežāk piemērotas citiem mērķiem, piemēram, dabas aizsardzībai vai rekreācijai.

2.1.3. attēls **Ludzas novada pašvaldības meža platība pēc administratīvās teritorijas**

Teritorijas ar augstāku meža platību bieži vien ir ar mazāk apdzīvotām teritorijām, kas ļauj efektīvāk plānot mežsaimniecības pasākumus. Svarīgs faktors ir arī zemes vienību struktūra. Pat tad, ja kopējā platība pagastā ir liela, tā var būt sadalīta daudzas mazās zemes vienībās. Sadrumstalotība apgrūtina apsaimniekošanu – sarežģītāka robežu uzturēšana, plānošana, kā arī augstākas apsaimniekošanas izmaksas.

2.1.4. diagramma atspoguļo vidējo zemes vienību platību pagastos. Lielākās vidējās platības ir Malnavas (2,6 ha), Zilupes (2,5 ha), Blontu (2,4 ha), Briģu un Pasienes (ap 2,4 ha) pagastos. Konkrētajos pagastos zemes vienību struktūra ir mazāk sadrumstalota, kas veicina efektīvāku apsaimniekošanu – mazāk robežu, vienkāršāka cirsu plānošana, zemākas meža atjaunošanas izmaksas un izdevīgāka īpašumtiesību sakārtošana. Pretēji tam, Isnaudas, Goliševas un Zvirgzdenes pagastos vidējā zemes vienības platība ir < 1,1 ha. Šāda veida teritorijās meža platības ir gan nelielas, gan ļoti sadrumstalotas, kas būtiski apgrūrina efektīvu saimniecisko darbību.

2.1.4. attēls **Ludzas novada pašvaldības vidējā meža zemes vienības platība, ha**

Balstoties uz analizētajiem datiem, teritorijās ar lielākām vidējām platībām ieteicams prioritāri plānot mežsaimniecības pasākumus un īpašumtiesību sakārtošanu. Savukārt sīkās un sadrumstalotās teritorijas jāizvērtē individuāli, apsverot iespēju – apvienot zemes vienības vai piemērot alternatīvu izmantošanu, piemēram, rekreācijai, dabas aizsardzībai, sabiedriskām vajadzībām.

Izvērtējumā jāņem vērā ne tikai ekonomiskais potenciāls, bet arī vides prasības un kopienas intereses. Tādējādi arī nelielas platības var dot pievienoto vērtību – sociālo, vides vai kultūrvēsturisko.

Apkopotā informācija (skat. 2.1.3.tabulu) ietver tiesiskajā valdījumā esošās meža platības sadalījumu pēc nomas statusa un inventarizācijas stāvokļa katrā pagasta teritorijā. Dati ļauj izvērtēt meža resursu izmantošanas potenciālo intensitāti un nomas struktūru, kā arī norāda uz teritorijām, kur nepieciešama papildu inventarizācija vai aktīvāka meža apsaimniekošanas plānošana. Analīze palīdz identificēt prioritārās teritorijas meža zemju apsaimniekošanā un to ilgtspējīgā izmantošanā.

Tabulā nr. 2.1.3. apkopota informācija par Ludzas novada pašvaldības meža platībām sadalījumā pa administratīvajām teritorijām, ņemot vērā inventarizācijas statusu un nomas attiecības. Dati sadalīti divās galvenajās grupās - platības, kurās ir noslēgts nomas līgums un platības bez nomas. Katrai grupai papildus atzīmēts, vai mežs ir inventarizēts vai nav.

Detalizēts skatījums ļauj novērtēt ne tikai meža resursu kvantitatīvos rādītājus, bet arī to juridisko un apsaimniekošanas statusu. Tas sniedz iespēju izvērtēt katras administratīvās vienības apsaimniekošanas potenciālu un identificēt problemātiskās zonas, kas ir būtiski, plānojot turpmāko meža inventarizāciju, īpašumtiesību sakārtošanu un nomas pārskatīšanu.

tabula 2.1.3.

**Ludzas novada pašvaldības tiesiskajā valdījumā esošās meža platības apkopojums
administratīvajās teritorijās pēc nomas un inventarizācijas datiem, ha**

Admin. terit. Vienība	Ir noma			Nav noma			Kopsumma
	Inventarizācija			Inventarizācija			
	ir inv.	nav inv	Kopā	ir inv.	nav inv	Kopā	
Blontu pag.	11,56	6,20	17,76	1,98	4,20	6,18	23,94
Briģu pag.	3,34	21,27	24,61	27,11	28,99	56,10	80,71
Ciblas pag.	7,11	13,04	20,15	2,63	9,84	12,47	32,62
Cirmas pag.	13,01	12,20	25,21	3,50	8,20	11,70	36,91
Goliševas pag.	0,0	3,73	3,73	2,60	2,43	5,03	8,76
Isnaudas pag.	2,44	1,00	3,44	0,81	9,10	9,91	13,35
Istras pag.	18,33	20,73	39,06	17,41	42,21	59,62	98,68
Lauderu pag.	0,0	4,08	4,08	4,84	16,69	21,53	25,61
Līdumnieku pag.	7,10	9,90	17,00	0,0	7,22	7,22	24,22
Malnavas pag.	0,0	0,0	0,0	1,65	1,00	2,65	2,65
Mērdzenes pag.	2,57	11,20	13,77	0,0	12,89	12,89	26,66
Mežvidu pag.	8,21	31,75	39,96	22,01	24,55	46,55	86,51
Nirzas pag.	2,10	39,04	41,14	3,03	20,86	23,89	65,03

Nukšu pag.	3,55	19,19	22,74	6,75	10,19	16,94	39,68
Pasienes pag.	0,61	9,00	9,61	42,20	7,39	49,59	59,20
Pildas pag.	0,0	28,57	28,57	9,83	24,29	34,12	62,69
Pureņu pag.	3,29	16,13	19,42	16,30	21,09	37,39	56,81
Pušmucovas pag.	0,80	10,75	11,55	1,89	4,57	6,46	18,02
Rundēnu pag.	4,97	25,15	30,12	29,68	57,70	87,38	117,50
Salnavas pag.	3,70	28,69	32,39	0,52	22,32	22,84	55,23
Zaļesjes pag.	9,88	18,09	27,97	4,65	24,87	29,52	57,49
Zilupe	0,0	0,0	0,0	0,0	16,25	16,25	16,25
Zvirgzdenes pag.	2,36	19,62	21,98	3,60	11,30	14,90	36,88
Kopsumma	104,93	349,34	454,27	202,99	388,14	591,12	1045,39

2.1.3. tabulas dati atklāj, ka vairāk nekā puse Ludzas novada pašvaldības tiesiskajā valdījumā esošo mežu (aptuveni 57% jeb 591,12 ha) ir bez nomas līgumiem. Tikai trešdaļa no šīm platībām ir inventarizētas, kas liecina par to, ka lielākajai daļai īpašnieku vai tiesisko valdītāju nāksies veikt zemes robežu plānu izstrādi, meža inventarizāciju un īpašuma reģistrāciju Zemesgrāmatā. Tas atbilst pašvaldības stratēģijai – saglabāt kontroli pār meža zemēm, nodrošinot iespējas tās apsaimniekot pašiem vai izmantot citiem stratēģiskiem mērķiem, tostarp izvērtēt atsavināšanas iespējas.

Veiktās meža inventarizācijas apjoms no kopējās platības sastāda aptuveni 30% jeb 307,92 ha. Konkrēti, iznomāto īpašumu grupā tikai 23% (104,93 ha no 454,27 ha) ir ar meža inventarizāciju. Tas norāda uz ierobežotu informāciju par šo teritoriju faktiskajiem resursiem. Rādītājs skaidri identificē riskus līgumu pārvaldībā (nomnieks patvaļīgi apsaimnieko mežu) un ieņēmumu plānošanā (nomas maksa). Neiznomāto īpašumu grupā aptuveni 34% (202,99 ha no 591,12 ha) ir inventarizēti – tas ir nedaudz labāks rādītājs, taču lielākā daļa platību joprojām ir bez aktualizētiem datiem.

Jāatzīmē, ka gadījumos, kad ir veikta meža inventarizācija un pašvaldībai ir tiesiskā valdītāja statuss, ir nepieciešama tikai īpašuma reģistrācija Zemesgrāmatā, jo zemes robežu plāns jau ir sagatavots.

Lielākās bez nomas platības ir Rundēnu pagastā 87,38 ha un Istras pagastā 59,62 ha. Analizējot informāciju, konstatēts, ka 345 īpašumi (kopējā platība 388,14 ha) nav ne iznomāti, ne inventarizēti. Lielākā daļa no šiem īpašumiem atrodas Rundēnu (12 īpašumi, 57,70 ha), Istras (46 īpašumi, 42,21 ha), Zaļesjes (16 īpašumi, 24,87 ha) un Mežvidu (17 īpašumi, 24,55 ha) pagastos. Lielās neiznomātās un neinventarizētās platības parāda to, ka ir potenciāls attīstīt ilgtermiņā ilgtspējīgu mežsaimniecību. Šī

situācija norāda uz nepieciešamību veikt turpmākus pasākumus īpašumtiesību un inventarizācijas sakārtošanai.

Meža zemju sadalījums starp pagastiem ir nevienmērīgs. Teritorijas ar lielām platībām (piemēram, Rundēnu, Istras, Mežvidu un Pildas pagasti) būtu jāvērtē kā prioritāras gan apsaimniekošanas, gan attīstības stratēģiju plānošanā un īstenošanā. Ilgtspējīga meža apsaimniekošana un precīza uzskaitē palīdzētu nodrošināt gan pārdomātu lēmumu pieņemšanu, gan gūtu maksimālu ekonomisko labumu, gan vides saglabāšanu. Šajās teritorijās iespējams attīstīt aktīvu mežsaimniecību. Savukārt teritorijās ar mazām meža platībām (Malnava, Goliševa, Pušmucova) pašvaldībai būtu jāizvērtē apsaimniekošanas rentabilitāte vai jāapsver šo platību atsavināšana (iespējama arī maiņa) kā mazāk stratēģiski nozīmīga teritorija.

Lai nodrošinātu ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu un efektīvu zemes izmantošanu, ir būtiski sakārtot īpašumtiesību jautājumus. Neregistrētas īpašumtiesības Zemesgrāmatā un neinventarizēta meža zeme rada nopietnas juridiskas un praktiskas problēmas, kas kavē pašvaldības nekustamo īpašumu pārvaldību un attīstību.

Atsavināšanai piemērotu teritoriju izvērtēšana būtu jāveic, pamatojoties uz iepriekš noteiktiem kritērijiem. Par potenciāli atsavināmām varētu uzskatīt tās zemes vienības, kurām ir maza platība, ierobežota piekļuve, nepiemērota infrastruktūra, kuras netiek aktīvi izmantotas, kā arī gadījumos, kad pastāv pirmpirkuma tiesības.

Lai uzlabotu meža zemju pārvaldību, ir lietderīgi izstrādāt digitālu karti ar informācijas sistēmu, kurā integrētu informāciju par inventarizācijas statusu, nomas attiecībām, īpašuma tiesību statusu. Šāda sistēma nodrošinātu caurspīdīgu lēmumu pieņemšanu un atvieglotu ilgtermiņa stratēģiju īstenošanu. Nekustamo īpašumu pārvaldības nodaļas speciālisti ir izskatījuši sistēmas "Ludzas novada Go GIS" iespējas šīs ieceres īstenošanai. Šī sistēma ir pielāgojama pašvaldības MAP mērķu īstenošanai.

2.1.4. tabula

**Ludzas novada pašvaldības īpašumā esošās meža platības apkopojums
administratīvajās teritorijās pēc nomas un inventarizācijas datiem, ha**

Admin. terit. Vienība	Ir noma			Nav noma			Kopsumma
	Inventarizācija			Inventarizācija			
	ir inv.	nav inv.	ir Kopā	ir inv.	nav inv.	nav Kopā	
Blontu pag.				2.78		2.78	2.78
Briģu pag.				0	0.4	0.4	0.4
Ciblas pag.				0.16	0.04	0.2	0.2
Cirmas pag.		3.43	3.43	4.7		4.7	8.13
Goliševas pag.					1.9	1.9	1.9
Isnaudas pag.				2.15	0.07	2.22	2.22
Istras pag.	5.63	0.2	5.83	4.2	1.87	6.07	11.9
Lauderu pag.							
Līdumnieku pag.							
Malnavas pag.	0.88	0.2	1.08	16.19	3.4	19.59	20.67
Mērdzenes pag.	25.59		25.59	3.55	2.57	6.12	31.71
Mežvidu pag.				2.39		2.39	2.39
Nirzas pag.		0.83	0.83	2.65	0.08	2.73	3.56
Ņukšu pag.				0.84		0.84	0.84
Pasienes pag.				16.18		16.18	16.18
Pildas pag.	11.47		11.47		0.87	0.87	12.34
Pureņu pag.	0.81		0.81	12.94		12.94	13.75
Pušmucovas pag.				3.6		3.6	3.6
Rundēnu pag.		3.02	3.02		6.14	6.14	9.16
Salnavas pag.	4.63	2.83	7.46	9.54		9.54	17
Zaļesjes pag.	0.32		0.32	0.02		0.02	0.34
Zilupe				8.61		8.61	8.61
Zvirgzdenes pag.					0.42	0.42	0.42
Kopsumma	49.33	10.51	59.84	90.5	17.76	108.26	168.09

2.1.4. tabulas dati atklāj, ka lielākā daļa pašvaldības īpašumā esošās meža zemes ir bez nomas līgumiem – kopumā 108,26 ha jeb 64% no kopējās platības. Ar nomas līgumiem saistītas ir 59,84 ha jeb 36%. Katrs no šiem nomas gadījumiem būtu rūpīgi jāizvērtē, lai noteiktu to turpmākās apsaimniekošanas iespējas un atbilstību pašvaldības ilgtermiņa stratēģijai.

Skatoties uz inventarizācijas datiem, redzams, ka 139,83 ha jeb 83% no visām meža platībām jau ir inventarizēti. No inventarizētajām platībām aptuveni 35% jeb

49,33 ha ir nodoti nomā. Šajā kontekstā būtisks ir jautājums par to, kāda ir nomnieku faktiska rīcība ar šiem resursiem un kādi nosacījumi iekļauti nomas līgumos.

Administratīvo teritoriju salīdzinājumā lielākais neinventarizēto zemju apjoms konstatēts Rundēnu (6,14 ha), Malnavas (3,4 ha) un Mērdzenes (2,57 ha) pagastos. Ņemot to vērā, pašvaldības prioritāte ir inventarizācijas procesa uzsākšana vispirms tajās meža platībās, kur nav nomas līgumu un ir lielas platības, bet kā nākamais solis – inventarizēt tās platības, kas jau nodotas nomā.

Lai izvērtēt visu spēkā esošo nomas līgumu meža zemju izvērtēšanu ir jāveic līgumu izpēte un jāpanāk vienošanās ar zemju īpašniekiem, pārtraucot to meža zemju nomu, kur personai nav pirkuma tiesību.

Ņemot vērā esošo situāciju, visi inventarizētie īpašumi, kas atrodas pašvaldības valdījumā, ir jāreģistrē Zemesgrāmatā, ja tas vēl nav veikts. Īpaši svarīgi to izdarīt zemēm bez nomas līgumiem, jo tās šobrīd netiek komerciāli izmantotas, un reģistrācija ir būtisks priekšnosacījums to turpmākai apsaimniekošanai vai atsavināšanai.

Vienlaikus jāizstrādā rīcības plāns trūkstošās inventarizācijas veikšanai, sākot ar teritorijām, kurās ir lielākas platības vai kur potenciāli iespējama mežsaimniecības attīstība vai īpašuma atsavināšana.

Nodaļā apkopotā informācija skaidri iezīmē pašvaldības izaicinājumus meža zemju apsaimniekošanā. Plānojot uzsākt aktīvu mežsaimniecību, pašvaldībai jārēķinās ar būtiskiem praktiskiem izaicinājumiem, kas saistīti ar darbinieku kapacitāti un resursu pieejamību. Šādu darbu īstenošana prasa ievērojamu administratīvo un profesionālo iesaisti, tostarp:

- meža apsaimniekošanas darbu kontroli dabā,
- nomas līgumu izvērtēšanu un pārskatīšanu,
- digitalizācijas procesu uzsākšanu un ieviešanu,
- papildus finansējuma piesaisti projektu ietveros šo uzdevumu veikšanai.

Lai īstenotu iecerēto stratēģiju, pašvaldībai ir būtiski laikus novērtēt iekšējo resursu kapacitāti, definēt prioritātes un identificēt iespējamās sadarbības partnerus vai ārējos atbalsta mehānismus.

3. Meža resursi

Meža resursi ir daudzveidīgi, kas sevī ietver koksnes (apaļkoksne, koksnes blakusprodukti), nekoksnes (ogas, sēnes, ārstniecības augi, medības, biškopības resursi u.c.), dabas (bioloģiskā daudzveidība, klimata regulēšana u.c.) un sociālos (iespēja atpūtai, estētika, vēsturiskie un kultūras objekti mežā u.c.) resursus. Ilgtspējīga meža apsaimniekošana nozīmē sabalansētu šo resursu izmantošanu, nodrošinot, nodrošinot to saglabāšanu nākotnē.

Ludzas novada pašvaldības pārziņā esošie meža resursi ir nozīmīgs pamats novada ilgtspējīgai, daudzfunkcionālai attīstībai, nodrošinot ieguvumus gan ekonomikas, gan vides, gan sociālās labklājības jomās. Katra resursu grupa sniedz specifisku pienesumu novada attīstības virzienos:

Koksnes resursi – veido vietējās ekonomikas pamatu, jo nodrošina izejvielas kokrūpniecībai un būvniecībai. Šie resursi ir būtiski vietējiem uzņēmējiem, kā arī piedāvā eksporta potenciālu. Blakusprodukti, piemēram, šķelda un malkas atlikumi, ļauj attīstīt vietējo enerģētiku, samazinot pašvaldības enerģijas izmaksas un virzoties uz atjaunojamo resursu izmantošanu. Turklāt potenciālais koksnes apjoms kalpo kā instruments ilgtermiņa mežsaimniecības plānošanai, nodrošinot stabilu resursu plūsmu tirgus pieprasījuma apmierināšanai.

Nekoksnes resursi – nozīmīgi vietējai saimnieciskajai iniciatīvai un iedzīvotāju pašnodarbinātībai. Tie veicina bioloģiskās ražošanas attīstību, vietējās tirdzniecības potenciālu un iespēju izveidot ekonomiski dzīvotspējīgas bioloģiskās saimniecības. Medības un biškopība vienlaikus paver iespējas tūrisma nozares diversifikācijai, īpaši dabas tūrismā un lauku dzīves pieredzes piedāvājumā. Nekoksnes resursi nodrošina papildu ienākumus iedzīvotājiem, kā arī stiprina saikni ar tradicionālajām prasmēm un dzīvesveidu.

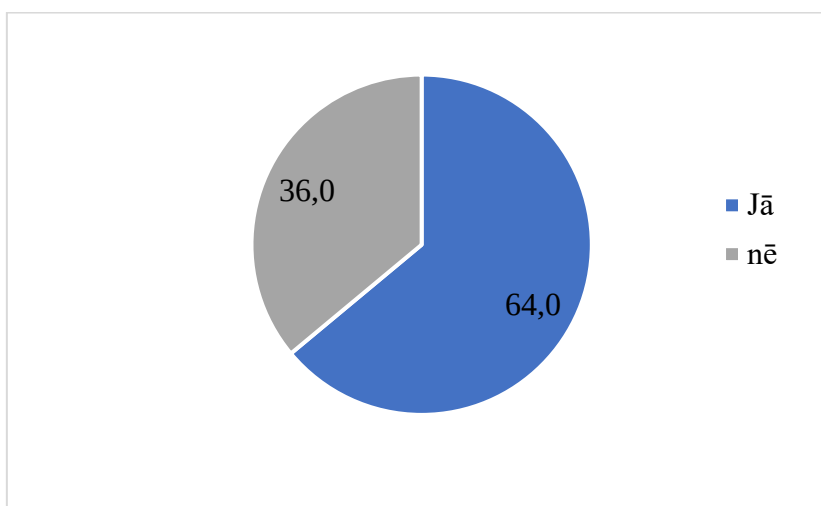
Dabas resursi – Ludzas novada meži ir nozīmīgi bioloģiskās daudzveidības un klimata regulēšanas elementi. Tie veido ekosistēmu pakalpojumus, kas palīdz saglabāt vietējo sugu daudzveidību, uzlabot gaisa kvalitāti, regulēt CO₂ emisijas, nodrošināt ūdens bilanci un mazināt klimata pārmaiņu sekas. Šie aspekti ir tieši saistīti ar novada vides kvalitāti un sabiedrības veselību.

Sociālie resursi – meži ir nozīmīga sabiedriskā telpa, kas piedāvā atpūtas, izzīņas un kultūras iespējas. Meži ir pievilcīgi dabas tūristiem, kas attīsta ekotūrisma

potenciālu un rada jaunas ekonomiskās nišas, piemēram, gida pakalpojumus vai izzinošas takas. Estētiskā vērtība, dabas ainavas un kultūrvēsturiski objekti mežos veido novada identitāti un paaugstina dzīves kvalitāti vietējiem iedzīvotājiem. Šīs teritorijas kalpo kā brīvā laika pavadīšanas vietas, organizējot pasākumus, svētkus un izglītojošas aktivitātes. Vēsturiskie objekti un ainaviskie meža posmi vienlaikus var tikt izmantoti kultūras tūrismam, stiprinot kopienas lojalitāti un saglabājot vietējo mantojumu nākamajām paaudzēm.

Koksnes resursu apjomu nosaka veicot meža inventarizāciju, kuras laikā precīzi novērtē augšo koku sugu sastāvs, valdošās sugas, koksnes krāju, meža produktivitāti un citas būtiskas meža nogabalu raksturojošas pazīmes. Šie dati veido pamatu resursu plānošanai un apsaimniekošanai. Šīs nodaļas ietvaros skatāmi tikai tie īpašumi, kam ir veikta meža inventarizācija.

Ludzas novada pašvaldības īpašumā un tiesiskajā valdījumā esošajām meža zemēm inventarizācijas veikšanas periods aptver plašu laika posmu – no 1986. līdz 2024. gadam. Saskaņā ar Valsts meža dienesta datiem, 64% jeb 296,7 ha no Ludzas novada pašvaldības pārvaldībā esošajām mežaudzēm ir ar derīgu inventarizāciju, kas iegūta no pirmreizēji inventarizētām audzēm (skat. 3.1. attēlu). Atlikušajiem 36% jeb 167,2 ha ir nepieciešama atkārtota inventarizācija, lai atspoguļotu reālo situāciju.

3.1. attēls Ludzas novada pašvaldības mežaudžu inventarizācijas derīguma termiņa atbilstība procentos

Datu analīzē konstatēts, ka daļa audžu, jau sasniegušas vai tuvojas ciršanas vecumam. Veicot provizorisku izmaksu aprēķinu, balstoties uz tirgū vidēji piemērotajām cenām. Atkārtotas meža inventarizācijas veikšanai nepieciešams

aptuveni 9 200 *euro*. Uz 2025. gada 1. janvāri Ludzas novada pašvaldības pārvaldītajās meža teritorijās kopējā koksnes krāja sasniedz 62 055,85 m³, un tā ir aprēķināta, izmantojot Valsts meža reģistrā uzkrātos nogabalu raksturojošos rādītājus.

3.1. Apsaimniekojamās teritorijas iedalījums meža zemes grupās

Saskaņā ar Meža likuma 1. panta definīciju, meža zeme ir zeme, uz kuras aug mežs, kā arī tajā ietilpst meža infrastruktūras objekti, mežā ietilpstošie pārplūstošie klajumi, purvi, lauces un tam piegulošie purvi. Meža zemes grupu iedalījumu nosaka normatīvie akti, un tas ir būtisks rīks meža apsaimniekošanas plānošanā un lēmumu pieņemšanā. Katra meža zemes grupa pilda noteiktas funkcijas ekosistēmas ietvaros un nosaka attiecīgās teritorijas izmantošanas un apsaimniekošanas nosacījumus.

Ludzas novada pašvaldības pārvaldībā esošās mežaudzes platība, saskaņā ar aktuālajiem taksācijas datiem ir 296,7 ha, kas iedalās sešās meža zemes grupās atbilstoši to funkcijām un ekoloģiskajām īpašībām (skat. 3.1.1.tabulu). Datu apkopojums liecina, ka lielāko daļu – 97,5% jeb 289,16 ha veido mežaudzes, kas ir mežsaimnieciskās darbības pamatā un nodrošina galveno biomasas un ekosistēmas pakalpojumu apjomu.

Tabula 3.1.1.

“Ludzas novada pašvaldības meža zemes sadalījums”

Meža zemes grupas nosaukums	Platība, ha	Platība, %
Izcirtums	0,92	0,3
Meža dzīvnieku barošanas lauce	0,09	0,0
Meža lauce	2,02	0,7
Mežaudze	289,16	97,5
Smiltājs	0,16	0,1
Zāļu purvs	4,35	1,5
Kopā	296,7	100%

Zāļu purvi (1,5%) ir nozīmīgi biotopi ar augstu dabas aizsardzības vērtību, un tajos saimnieciskā darbība parasti ir ierobežota. Tie veicina hidroloģiskās līdzsvara uzturēšanu un kalpo kā dzīvotne daudzām specializētām sugām.

Meža lauces (0,7%) un izcirtumi (0,3%) veido būtiskas pārejas zonas meža ainavā — tās veicina sugu daudzveidību, nodrošina labāku apgaismojumu un veicina veģetācijas struktūras dažādību. Šīs teritorijas bieži vien ir nozīmīgas putnu ligzdošanas, ziedošo augu, kā arī sīkdzīvnieku izplatības vietas.

Smiltāji (0,1%) un meža dzīvnieku barošanas lauces (0,0%) aizņem pavisam nelielas platības, taču to funkcija var būt gan ekoloģiska, gan praktiska. Barošanas lauces, ja tās tiek pienācīgi apsaimniekotas, kalpo kā fauna atbalstoša infrastruktūra, jo īpaši ziemas periodā. Viens no uzdevumiem turpmākajā apsaimniekošanas plānošanā būtu noskaidrot, vai šajās laucēs dabā notiek dzīvnieku piebarošana un nepieciešamības gadījumā tās atjaunot un uzturēt funkcionālā stāvoklī vai arī reģistrēt kā meža lauci.

Sadalījums atspoguļo, ka Ludzas novada pašvaldības meža zemes pārsvarā sastāv no mežaudžu teritorijām, kuras ir aktīvi izmantojamas mežsaimnieciskai darbībai vai apsaimniekošanai atbilstoši ilgtspējas principiem. Pārējās grupas veido nelielu, bet funkcionāli nozīmīgu daļu, kas veicina dabas aizsardzību, ainavu daudzveidību un meža ekosistēmas stabilitāti.

3.2. Mežaudžu sadalījums pa valdošajām koku sugām

Saskaņā ar likumā noteikto definīciju, valdošā koku suga ir koku suga, kurai mežaudzes pirmajā stāvā ir vislielākā koksnes krāja. Valdošā koku suga mežaudzes sastāvā nosaka tās ekoloģisko raksturu, pieļaujamās mežsaimniecības pasākumus, augšanas apstākļu potenciālu un mežaudzes vērtību dažādos aspektos – no ekonomikas līdz bioloģiskajai daudzveidībai.

Ludzas novada pašvaldības apsaimniekojamās teritorijās mežaudzes aizņem 289,16 ha, un to sugu sastāvs atspoguļo gan klimatiskos, gan augsnes apstākļus, kā arī vēsturiskos meža atjaunošanas principus (skat. 3.2.1. tabulu).

“Ludzas novada pašvaldības meža zemes sadalījums pēc valdošās koku sugas”

Valdošā koku suga	Platība, ha	Platība, %
Apse	44	15,2
Baltalksnis	30,95	10,7
Bērzs	149,16	51,6
Blīgzna	1,61	0,6
Egle	14,19	4,9
Kļava	0,9	0,3
Liepa	2,63	0,9
Melnalksnis	23,32	8,1
Priede	22,4	7,7
Kopā	289,16	100%

Dati liecina, ka Ludzas novada pašvaldības mežaudžu struktūrā dominē bērzs (51,6%), kas ir tipiska suga Latvijas mežiem ar augstu saimniecisko vērtību. Tas atbilst Ziemeļaustrumu Latvijas mežiem raksturīgajai struktūrai. Tā lielais īpatsvars liecina par iepriekšēju saimniecisko darbību vai dabas postījumiem, pēc kuriem bērzs lielākoties dabiski atjaunojies.

Apse (15,2%) un baltalksnis (10,7%) ieņem nākamās nozīmīgākās apjomas. Tie norāda uz mežaudžu atjaunošanos mitros un minerālvielām bagātos augšanas apstākļos. Kā arī to klātbūtne norāda uz izcirtumu pašatjaunošanos. Šīs sugas nodrošina ātru biomasas uzkrāšanos un ir ekonomiski nozīmīgas kurināmā, papīra un plātņu ražošanā.

Melnalksnis (8,1%), priede (7,7%) un egle (4,9%) norāda uz augšanas apstākļu daudzveidību Ludzas novada teritorijā — no mitriem un purvainiem apvidiem līdz sausākām minerālaugsnēm. Šo sugu koksne ir ļoti vērtīga un tiek plaši izmantota būvniecībā, galdniecībā un kokapstrādē. Priede un egle – šīs sugas ir būtiskas ilgtspējīgu un noturīgu mežaudžu veidošanai, ņemot vērā klimatisko apstākļu maiņu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Mazāk pārstāvētas, bet ekoloģiski nozīmīgas ir liepa, kļava un blīgzna, kas kopā veido tikai 1,8% no platības. Tās nodrošina sugu bagātību, ainavas daudzveidību un kalpo kā dzīvotnes daudzām putnu, sūnu un kukaiņu sugām.

3.3. Mežaudžu sadalījums pa bonitātēm

Bonitāte ir meža augšanas apstākļu novērtējuma rādītājs, kas atspoguļo konkrētas mežaudzes ražību un augšanas potenciālu. To nosaka, ņemot vērā valdošās sugas augstumu noteiktā vecumā. Bonitāti klasificē vairākās pakāpēs – no augstākās ražības līdz zemākās ražības grupām. Bonitātes novērtējums ir būtisks, lai plānotu apsaimniekošanas intensitāti, noteiktu atjaunošanas stratēģiju un novērtētu potenciālo koksnes pieaugumu ilgtermiņā. Mežaudžu sadalījums pa bonitātēm palīdz izprast kopējo augšanas apstākļu kvalitāti pašvaldības meža zemēs un definēt prioritātes gan saimnieciskajai darbībai, gan dabas vērtību saglabāšanai (skat. 3.3.1. tabulu).

3.3.1.tabula

“Ludzas novada pašvaldības mežaudžu sadalījums pa bonitātēm”

Bonitāte	Platība, ha	Platība, %
I	99,55	34,4
I^a	41,36	14,3
II	82,45	28,5
III	50,06	17,3
IV	13,55	4,7
V	2,08	0,7
V^a	0,11	0,0
Kopā	289,16	100,0

Datu analīze parāda, ka vairāk nekā puse Ludzas novada pašvaldības mežaudžu (48,7%) atrodas augstākās ražības bonitātēs — I un I^a klasē, kas raksturo ļoti labus augšanas apstākļus. Šādas teritorijas ir īpaši piemērotas ilgspējīgai koksnes ieguvei un var nodrošināt augstu ekonomisko atdevi pie pareizas apsaimniekošanas.

II un III bonitātes mežaudzes kopā veido 45,8% no meža platībām, kas liecina par vidēji labiem augšanas apstākļiem, kur iespējama kvalitatīva mežsaimniecība, taču ar neredz ierobežotāku potenciālu salīdzinājumā ar I bonitāti.

Zemākās bonitātes mežaudzes (IV, V un Va klase) kopumā aizņem vien 5,4% no pašvaldības meža platībām. Šīs audzes pārsvarā koncentrējas teritorijās ar nelabvēlīgākiem augšanas apstākļiem. Tās raksturo nesusinātas vai pārmitras augšes, nefunkcionējošas vai neesošas meliorācijas sistēmas, kā arī zemas auglības augšes. Šādos apstākļos meža apsaimniekošanas iespējas ir būtiski ierobežotas, un saimnieciskā darbība ir mazāk efektīva.

Tāpēc šīs teritorijas nereti ieņem ekoloģiski nozīmīgu funkciju, kalpojot kā bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas areāli, aizsargjoslu daļas, kas atbalsta kopējās meža ekosistēmas noturību.

Ludzas novada pašvaldības mežaudžu bonitātes struktūra kopumā liecina par salīdzinoši augstu mežaudžu kvalitāti. Pie mērķtiecīgas un ilgtspējīgas pārvaldības, šī struktūra var kalpot kā stabils pamats gan ekonomiski dzīvotspējīgai mežsaimniecībai, gan ekosistēmu un klimata līdzsvara uzturēšanai ilgtermiņā.

3.4. Mežaudžu platību un krājas sadalījums pa valdošajām koku sugām un vecuma grupām

Meža resursu efektīvas pārvaldības pamatā ir detalizēta izpratne par mežaudžu sastāvu gan koku sugu ziņā, gan to vecumstruktūrā. Šī informācija ir būtiska, lai plānotu ilgtspējīgu mežsaimniecību, prognozētu potenciālo koksnes pieaugumu un pieņemtu pamatotus lēmumus par cirsmu izstrādi, meža atjaunošanu vai saglabāšanu.

Mežaudžu platību un krājas sadalījums pa valdošajām koku sugām ļauj noteikt, kuras sugas dominē pašvaldības pārvaldītajos mežos un kāds ir to saimnieciskais un ekoloģiskais potenciāls. Vienlaikus vecuma grupu struktūra norāda uz meža attīstības stadiju, piemēram, ja mežā dominē jaunaudzes, tas nozīmē, ka tuvākajos gados nebūs iespējams veikt mežizstrādi, bet liela platība briestaudžu vai pāraugušu audžu norāda uz nepieciešamību pēc izstrādes.

Saskaņā ar Meža likuma 9.pantu, galvenās cirtes veikšana Latvijā ir atļauta tikai tad, ja valdošā koku suga ir sasniegusi noteiktu vecumu (skat. 3.4.1. tabulu), kas tiek diferencēts pēc sugas un augšanas apstākļu bonitātes (skat. tabulu) vai caurmēru.

Šie nosacījumi ir noteikti, lai nodrošinātu meža atjaunošanos, saglabātu mežaudžu kvalitāti un sekmētu ilgtspējīgu resursu izmantošanu.

3.4.1.tabula

Galvenās cirtes vecums (gados) atkarībā no bonitātes

Valdošā koku suga	Galvenās cirtes vecums (gados) atkarībā no bonitātes	
	I un Ia	IV un zemāka
Ozols	101	121
Priede un lapegle	101	121
Egle, osis, liepa, goba, vīksna un kļava	81	81
Bērzs	71	51
Melnalksnis	71	71
Apse	41	41

Avots: 17.03.2000. likums "Meža likums"

Šie nosacījumi ir būtiski meža resursu plānošanā un cirsmu izvērtēšanā. Tie ļauj prognozēt, kad konkrēta suga būs gatava galvenajai cirtei, un balstīt mežsaimniecības darbības uz likumīgiem un ekoloģiski pamatotiem principiem.

Sadalījums pa valdošajām koku sugām un vecuma grupām ļauj novērtēt meža dinamiku, augšanas stadiju līdzsvaru, kā arī pieejamās koksnes resursu apjomus dažādos laika periodos. Platība norāda uz mežaudžu izplatību noteiktās vecuma grupās un sugu kombinācijās, savukārt krāja (m^3) uz koksnes apjomu, kas uzkrāts katrā konkrētajā audzes vecuma grupā. (skat. 3.4.2.tabula). Vecuma klašu intervāls atkarīgs no koku sugas. Skuju kokiem un cietajiem lapu kokiem (ozolam, osim, kļavai, gobai un vīksnai) vienas vecuma klases intervāls ir 20 gadi, mīkstajiem lapu kokiem (bērzam, apsei, melnalksnim) – 10 gadi, baltalksnim – 5 gadi.

Parasti dominējošās sugas tiek analizētas pēc to krājas un izplatības platības, klasificējot tās noteiktās vecuma grupās:

- ❖ Jaunaudze – I–II vecumklase, audzes ar mazu krāju, bet lielu potenciālu pieaugumam.

- ❖ Vidēja vecuma audze – no III vecumklases līdz briestaudzes vecumam. Aktīva pieauguma fāzes audze, kas veido būtiskāko daļu krājas pieauguma.
- ❖ Briestaudze – audze, kas ir vienu vecumklasi pirms cirtmeta. Koksnes pieaugums ir stabils un koksne turpina piesaistīt CO₂.
- ❖ Pieauguša audze – cirtmeta un nākamā vecākā vecumklase. Audzes ar lielu krāju un augstu ekonomisko vērtību. Koks sasniedzis savu koksnes maksimālo pieaugumu.
- ❖ Vecas mežaudzes – sākas ar otro vecumklasi pēc cirtmeta. Audzes, kas bieži kalpo kā bioloģiskās daudzveidības kodoli. (avots: MKPC Mācies gudri saimniekot mežā)

3.4.2.tabula

Mežaudžu valdošās koku sugas iedalījums vecuma grupās pēc bonitātes (vecumklases)

Koku suga	Bonitātes klase	Vecumklases intervāls	Vecuma grupas un vecumklases				
			Jaunaudze	Vidēja vecuma audze	Briestaudze	Pieauguša audze	Pārauguša audze
Ozols (Oz)	Ia, I	20	I II 1 – 40	III - IV 41 – 80	V 81 – 100	VI - VII 101 – 140	VIII+ 141+
	II, III, IV, V, VI	20	I II 1 – 40	III - V 41 – 100	VI 101 – 120	VII – VIII 121 – 160	IX+ 161+
Priede (P), Lapegle (Le)	Ia , I, II, III	20	I II 1 – 40	III – IV 41 – 80	V 81 – 100	VI – VII 101 – 140	VIII+ 141+
	IV, V, VI	20	I II 1 – 40	III – V 41 – 100	VI 101 – 120	VII – VIII 121 – 160	IX+ 161+
Egle (E), Kļava (K), Liepa (L)	Ia , I, II, III, IV, V, VI	20	I II 1 – 40	III 41 – 60	IV 61 – 80	V – VI 81 – 120	VII+ 121+
Bērzs (B)	Ia , I, II, III	10	I – II 1 – 20	III – VI 21 – 60	VII 61 – 70	VIII – IX 71 – 90	X+ 91+
	IV, V, VI	10	I – II 1 – 20	III – IV 21 – 40	V 41 – 50	VI – VII 51 – 70	VIII+ 71+
Melnalksnis (M)	Ia , I, II, III, IV, V, VI	10	I – II 1 – 20	III – VI 21 – 60	VII 61 – 70	VII – IX 71 – 90	X+ 91+
Apse (A)	Ia , I, II, III, IV, V, VI	10	I – II 1 – 20	III 21 – 30	IV 31 – 40	V – VI 41 – 60	VII+ 61+

Krāja (m^3/ha) ir būtisks rādītājs, kas atspoguļo koksnes uzkrājumu mežaudzes platības vienībā un tiek izmantots, lai plānotu gan cirsmu apjomus, gan pieauguma dinamiku ilgtermiņā. Sadalījums pa vecuma klasēm un sugām ļauj novērtēt meža struktūras līdzsvarotību, kā arī identificēt gan apsaimniekojamās, gan saudzējamās teritorijas.

Ludzas novada pašvaldības pārvaldībā esošās mežaudzes pēc iepriekš minētā apkopotas vecuma grupās, bet lai apkopot šos, datus izveidota vecuma klašu tabulā (skat. 4.pielikums). Sakarā ar to ka likums nav noteikts galvenās cirtes vecums baltalksnim un blīgznai, tad šī abas valdošās koku sugas netika apkopotas vecumklasēs. Kopējā analizētā platība ir 256,6 ha un kopējā šo audžu krāja 55 351,85 m^3 (skat. 3.4.3. tabula).

Ludzas novada pašvaldības mežaudžu vecuma struktūra atklāj līdzsvarotu sadalījumu. Analīze liecina, ka dominējošā daļa ir vidēja vecuma audzes, kas aizņem 34% jeb 87,43 ha no kopējās analizētās platības. Tām cieši seko pieaugušas audzes ar 25% (63,07 ha), kā arī briestaudzes (17% jeb 42,49 ha). Jaunaudzes veido 14% (35,80 ha), savukārt pāraugušas audzes sastopamas salīdzinoši mazāk – 11% jeb 27,81 ha.

Šāda struktūra norāda uz sabalansētu meža audzēšanas ciklu, kurā dominē audzes ar augstu saimnieciskās izmantošanas potenciālu. Vidēja vecuma un pieaugušas audzes veido stabilu pamatu galvenās cirtes plānošanai nākamo 10 – 20 gadu laikā. Vienlaikus pāraugušajās audzēs, neraugoties uz to nelielo platību, joprojām ir uzkrāts ievērojama koksnes apjoms — 7668,40 m^3 jeb 13,9% no kopējās krājas. Tas liecina, ka šajās audzēs sasniegts augstākais koksnes pieaugums, un to saimnieciskā vērtība sāk samazināties. Jāņem vērā, ka dabā esošā situācija var atšķirties no datos norādītajiem apjomiem. Tomēr šādas audzes ir ekoloģiski nozīmīgas, jo nodrošina vecu koku esamību ainavā, kas veicina bioloģisko daudzveidību un sniedz dzīvotnes retām sugām.

Ludzas novada pašvaldības mežaudžu sadalījums valdošo koku sugu vecuma grupās

Vald. sugas apz.		Valdošo koku sugu vecuma grupas sadalījums					Kopā
		Jaunaudze	Vidēja vecuma audze	Briestaudze	Pieauguša audze	Pārauguša audze	
A	ha	15.47	7.73	0.47	7.26	13.07	44
	m ³	1547.48	1665.21	93.37	2343.47	4045.1	9694.63
B	ha	17.48	56.42	26.55	39.31	9.4	149.16
	m ³	683.04	10501.46	6647.06	10201	2150.64	30183.2
E	ha	1.37	0.88	0.9	6.68	4.36	14.19
	m ³	112.34	312.62	223.69	2236.02	1266.56	4151.23
K	ha	0	0.3	0	0.6	0	0.9
	m ³	0	84.6	0	133.8	0	218.4
L	ha	0	0	0.95	1.68	0	2.63
	m ³	0	0	185.25	436.32	0	621.57
M	ha	1.48	8.38	7.68	4.8	0.98	23.32
	m ³	184.04	1581.4	1848.24	1050.21	206.1	4869.99
P	ha	0	13.72	5.94	2.74	0	22.4
	m ³	0	3069.91	1695.02	847.9	0	5612.83
Kopā		35.8	87.43	42.49	63.07	27.81	256.6
		2526.9	17215.2	10692.63	17248.72	7668.4	55351.85

Krājas intensitāte uz hektāru ir augstāka skujkokiem, kas nozīmē, ka nepieciešams saglabāt un atjaunot šīs sugas nākotnes mežaudžu noturības nodrošināšanai. Tajā pašā laikā bērzs un apse dominē platības ziņā, ļaujot biežāk plānot to izmantošanu saimnieciskos nolūkos, pateicoties to īsākam aprites ciklam un straujākai atjaunošanai. Kā arī jāņem vērā baltalkšņa un blīgzņas koksnes krāja, kam aprites cikls netiek ierobežots.

Kopumā dati atklāj, ka Ludzas novada mežaudzēm ir strukturāli līdzsvarots vecuma sadalījums, kurā harmoniski līdzās pastāv dažādu vecuma posmu meži. Šāda struktūra nodrošina ilgtspējīgu koksnes resursu pārvaldību, ļauj dinamiski plānot cirsmu apjomus, kā arī saglabāt ekoloģisko funkcionalitāti ilgtermiņā. Tas ir būtisks priekšnoteikums gan meža ekonomiskajai attīstībai, gan klimata izmaiņām noturīgu meža ekosistēmu veidošanai.

3.5. Meža nekoksnes vērtību raksturojums

Lai arī meža resursu apsaimniekošana tradicionāli saistās ar koksnes ieguvu un komerciālu mežsaimniecību, arvien lielāku nozīmi iegūst arī meža nekoksnes vērtības, tas ir, resursi, funkcijas un labumi, ko mežs sniedz sabiedrībai ārpus koksnes izmantošanas. Šo vērtību pilnvērtīga apzināšana ir būtiska, lai nodrošinātu ilgtspējīgu, daudzfunkcionālu meža pārvaldību, kā arī veicinātu dabas kapitāla saglabāšanu un sabiedrības labklājību.

Ludzas novada meži ir ne tikai koksnes ražošanas resurss, bet arī nozīmīga nekoksnes vērtību telpa, kas sniedz virkni ekosistēmas pakalpojumu un sociālekonomisku ieguvumu vietējai sabiedrībai. Ņemot vērā novada dabas daudzveidību, kultūrvēsturisko mantojumu un zemo urbanizācijas līmeni, nekoksnes meža resursi šeit ieņem īpašu lomu ilgtspējīgas attīstības kontekstā.

Ludzas novada pašvaldībai piederošajos vai tiesiskajā valdījumā esošajos mežos nodrošināta brīva piekļuve iedzīvotājiem — ikviens var likumīgi vākt ogas, sēnes un citus nekoksnes resursus atbilstoši normatīvo aktu prasībām un ievērojot meža aizsardzības un ugunsdrošības noteikumus. Šāds princips vienlaikus saglabā meža vidi un nodrošina sabiedrības vajadzību apmierināšanu.

Medījamie dzīvnieki ir būtisks meža nekoksnes resurss, kura pārvaldība tiek veikta sadarbībā ar medību tiesību nomniekiem un saskaņā ar Valsts meža dienesta (VMD) izstrādātajiem normatīvajiem regulējumiem. Ludzas novada pašvaldība uztur nomas attiecības par medību platību izmantošanu, kas gan nav tiešas peļņas avots, bet kalpo kā mehānisms dzīvnieku blīvuma līdzsvarošanai un postījumu samazināšanai.

4. Meža apsaimniekošana

Meža apsaimniekošana ir komplicēts process, kas ietver meža resursu ilgtspējīgu izmantošanu, saglabāšanu un atjaunošanu, balstoties uz ekoloģiskiem, ekonomiskiem un sociāliem principiem. Ludzas novada teritorijā meža apsaimniekošana līdz šim netika īstenota pilnā apmērā, pēc novadu teritoriālās reformas meža apsaimniekošanas jautājums ir kļuvis vēl būtiskāks. Pārvaldāmās platības apvienojoties ir palielinājušās kā arī ir nepieciešama vienāda pieeja visā teritorijā.

Ludzas novada pašvaldība meža apsaimniekošanu vēlas balstīta uz šādiem pamatprincipiem:

- ❖ **Ilgtspēja** – meža resursi tiek izmantoti tā, lai saglabātu ekosistēmu veselību, bioloģisko daudzveidību un produktivitāti ilgtermiņā;
- ❖ **Daudzfunkcionalitāte** – mežs tiek apsaimniekots gan koksnes ieguvei, gan rekreācijai, dabas aizsardzībai un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanai;
- ❖ **Ekonomiskā efektivitāte** – meža īpašumu apsaimniekošanā tiek īstenotas mērķtiecīgas darbības, lai nodrošinātu finansiālu atdevi un iegūtos ienākumus izmantotu meža fonda attīstībai;
- ❖ **Teritorijas individualizācija** – meža apsaimniekošanas pasākumi tiek plānoti, ņemot vērā katra īpašuma raksturlielumus (bonitāti, koku sugu sastāvu, vecumu, piekļuvi u.c.).

4.1. Plānotā mežsaimnieciskā darbība

Saskaņā ar iepriekš analizētiem datiem Ludzas novada pašvaldības īpašumā esošās mežaudzes (meža zemes grupa – mežaudze) aizņem kopumā 289,16 ha. No šīs platības 140,61 ha jeb 49% ir ar inventarizāciju, kas vecāka par 10 gadi (pēc 2015. gada). Lai arī saskaņā ar normatīvajiem aktiem šie dati tiek uzskatīti par spēkā esošiem, praktiskā meža apsaimniekošanā īpaša nozīme ir aktuālai un precīzai informācijai par audžu stāvokli. Tāpēc, plānojot saimnieciskās darbības, ir būtiski veikt faktisko situācijas novērtējumu dabā un nepieciešamības gadījumā aktualizēt taksācijas datus, lai nodrošinātu pamatotu lēmumu pieņemšanu un efektīvu resursu pārvaldību.

Lai nodrošinātu ilgtspējīgu un mērķtiecīgu Ludzas novada pašvaldības meža resursu pārvaldību, ir identificēti vairāki prioritārie uzdevumi, kas jāīsteno tuvākajos gados. Šie uzdevumi veido meža apsaimniekošanas stratēģijas pamatu un ļauj nodrošināt efektīvu, uz faktiem balstītu un sabalansētu lēmumu pieņemšanu.

Meža apsaimniekošanas stratēģiskie uzdevumi:

1) Meža inventarizācijas un taksācijas veikšana

Rīcība: Pašvaldība veiks visaptverošu inventarizāciju un taksāciju visās savā pārvaldībā esošajās mežaudzes, reģistrējot rezultātus GIS balstītā meža informācijas sistēmā. Esošās inventarizācijas datu pārbaude dabā.

Mērķis: Iegūt aktuālus un detalizētus datus par meža resursiem, kas kalpos par bāzi visiem turpmākajiem apsaimniekošanas lēmumiem.

2) Prioritāšu noteikšana īpašumu un resursu sakārtošanai

Rīcība: Ieviest un piemērot vērtēšanas kritēriju kopu, kas ļauj klasificēt pašvaldības meža īpašumus pēc prioritātes.

Svarīgums: Samazināts juridisko konfliktu un patvaļīgas meža resursa izšķērdēšanas risks. Efektīvāka līdzekļu izmantošana, jo vispirms sakārtosies augstvērtīgākās un neatliekamākās meža platības.

3) Ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas plāna izstrāde

Rīcība: Sagatavot stratēģisku MAP nākamajam 2030.–2040. gada periodam, kas iekļauj – cirsmu apjomu un grafiku, atjaunošanas pasākumi, vides aizsardzības mērķi, sociālā funkcija un potenciālās attīstības jomas (ekotūrisms, rekreācija, medības u.c.).

Ieguvums: Skaitliski pamatoti ienākumu un izmaksu plāni. Skats uz meža ekosistēmu kā veselumu, nevis atsevišķām cirsmas vienībām. Pieaugošs sabiedrības un finansētāju uzticības līmenis, pateicoties caurskatāmai stratēģijai.

4) Finanšu resursu piesaistīšana un plānošana

Rīcība: Izstrādāt finansējuma piesaistes stratēģiju, kas ietver – ES fondu un valsts atbalsta līdzekļu apguvi. Pašvaldības budžeta līdzekļu paredzēšana meža apsaimniekošanas projektiem.

Ieguvums: Paātrināta stratēģiskā MAP īstenošana bez budžeta pārsnieguma. Ilgtspējīgs finansējuma modelis, kas atbalsta gan vienreizējus projektus, gan ilgtermiņa pasākumus

5) Sadarbība ar ekspertiem un konsultantiem

Rīcība: Pašvaldība piesaistīs meža nozares ekspertus un konsultantus, lai veiktu kvalitatīvu meža inventarizāciju, taksāciju un stratēģijas izstrādi, tostarp datu integrāciju GIS sistēmās.

Ieguvums: Profesionālu iesaiste nodrošinās precīzus, normatīvajiem aktiem atbilstošus datus un paātrinās lēmumu pieņemšanu.

6) Ilgtspējīgas attīstības un sociālās labklājības veicināšana

Rīcība: Attīstīt meža teritorijas kā sabiedriskā labuma resursus — izveidot atpūtas zonas, dabas takas, organizēt medību un biškopības pasākumus. Veicināt vietējo amatniecību, izmantojot meža produktus.

Ieguvums: Uzlabota dzīves kvalitāte, paplašināts tūrisma piedāvājums un papildu ienākumi vietējiem uzņēmējiem.

7) Vides aizsardzība un bioloģiskā daudzveidība

Rīcība: Iekļaut MAP aizsargājamo teritoriju izveidi, retu un aizsargājamo sugu monitoringu, kā arī ekosistēmu pakalpojumu uzturēšanas pasākumus.

Ieguvums: Saglabāta bioloģiskā daudzveidība, uzlabota klimatiskā un hidroliskā līdzsvara noturība.

8) Sabiedrības izglītošana un iesaistīšana

Rīcība: Organizēt seminārus, darbnīcas un kampaņas par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu un nekoksnes resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Iesaistīt brīvprātīgos un vietējās organizācijas meža kopšanas pasākumos.

Ieguvums: Palielināta sabiedrības atbalsta līmeņa un izpratne, kas veicina MAP īstenošanas ilgtspējību.

9) Atskaitīšanās un uzraudzība

Rīcība: Izveidot regulāru uzraudzības mehānismu (ikgadējus pārskatus, lauka revīzijas, GIS analīzes), lai novērtētu MAP izpildi un pielāgotu stratēģiju atbilstoši rezultātiem.

Ieguvums: Nodrošināta pārskatāmība, ātra problēmu identifikācija un ģeopozicionāla datu pieejamība lēmumu pieņemšanai.

Ludzas novada pašvaldība piecgades periodā plāno īstenot mezsaimnieciskās darbības, kas ietvers gan koksnes ieguves pasākumus (galveno cirti, krājas kopšanas cirti, sanitāro cirti), gan meža atjaunošanu un jaunaudžu kopšanu.

Nemot vērā iepriekš veikto meža resursu analīzi, mežsaimniecisko darbību, plānots veikt balstoties uz iepriekš veikto mežaudžu valdošo koku sugu vecuma grupas sadalījuma datiem. Nozīmīga daļa audžu ir sasniegusi galvenās cirtes vecumu (pieaugušas audzes ar 25% jeb 63,07 ha), savukārt vislielākais apjoms meža platību atrodas krājas kopšanas ciršu vecumposmā (vidēja vecuma audzes, kas aizņem 34% jeb 87,43 ha). Kā arī pašvaldības rīcībā ir baltalkšņu audzes, kuru apsaimniekošanas cikls ir īss.

Lai nodrošinātu pamatotu lēmumu pieņemšanu un efektīvu saimniecisko pasākumu plānošanu, būtiski ir veikt mežaudzēs apsekošanu dabā, novērtējot faktiskās situācijas atbilstību meža inventarizācijas datiem. Tas ļaus precīzi noteikt cirtsmas robežas, izvēlēties atbilstošas apsaimniekošanas metodes un veicināt ilgtspējīgu meža resursu izmantošanu.

4.1.1. Mežsaimnieciskās darbības rīcības plāns

Lai sasniegtu plānā noteiktos mērķus un veicinātu meža zemju ilgtspējīgu apsaimniekošanu Ludzas novada teritorijā, tiek definēts konkrēts rīcības plāns turpmākajiem pieciem gadiem. Tajā ietvertas prioritārās aktivitātes, termiņi, atbildīgās institūcijas un paredzamie rezultāti.

Nr.	Darbība	Termiņš	Atbildīgā struktūrvienība	Sagaidāmais rezultāts
1	Inventarizācijas datu apkopojums un īpašumu izvērtēšana	2025. gada IV cet.	Nekustamo īpašumu pārvaldības nodaļa	Noteikts īpašumu statuss, izveidots prioritāšu saraksts
2	Robežu uzmērīšana prioritārajiem īpašumiem	2025–2027	Ģeodēzijas pakalpojumu sniedzēji, pašvaldība	Uzmērīti vismaz 150 ha meža zemes
3	Zemesgrāmatas ierakstu sagatavošana un īpašumtiesību nostiprināšana	2025–2028	Nekustamo īpašumu pārvaldības nodaļa Juridiskā nodaļa	Nostiprinātas īpašumtiesības vismaz 210 īpašumiem
4	Meža taksācijas (inventarizācijas) veikšana īpašumos bez datiem	2026–2029	Nekustamo īpašumu pārvaldības nodaļa Finanšu un grāmatvedības nodaļa	Inventarizētas vismaz 500 ha meža zemes
5	Digitālās datu bāzes izveide un ieviešana	2026–2027	Informācijas tehnoloģiju nodaļa, Nekustamo īpašumu pārvaldības nodaļa	Centralizēta informācija par visiem īpašumiem

6	Meža kopšanas un atjaunošanas pasākumu uzsākšana	2026–2030	Nekustamo īpašumu pārvaldības nodaļa Līgumpartneri, Mežsaimniecības konsultanti	Veikti darbi vismaz 100 ha apmērā
7	Nomas politikas izstrāde un saimnieciskās izmantošanas stratēģija	2025–2026	Juridiskā nodaļa Nekustamo īpašumu pārvaldības nodaļa	Sagatavota nomas kārtība un ieņēmumu plānošana
8	Sadarbība ar iedzīvotājiem un sabiedriskā informēšana	2025–2030	Sabiedrisko attiecību speciālists	Notikuši vismaz 5 informatīvi pasākumi
9	MAP īstenošanas starpziņojuma sagatavošana	2027. gada IV cet.	Koordinējošā darba grupa	Izvērtēts progress un nepieciešamie grozījumi

Rīcības plāna izpildes uzraudzību koordinē Izpilddirektors sadarbībā ar Nekustamo īpašumu pārvaldības nodaļu. Par MAP īstenošanas gaitu tiek sniegts **izpildes pārskats 2027. gadā**, bet gala izvērtējums – **2030. gadā** ar iespēju integrēt datus nākamajā plānošanas periodā.

4.1.2. Cirsma plāns

Balstoties uz Ludzas novada pašvaldības mežaudžu inventarizācijas datiem un sugu vecumstruktūras analīzi, plānotais cirsmu apjoms 2025.–2030. gadam sastāda līdz 20% no kopējās koksnes krājas. Plānā iekļauti atsevišķi aprēķini lapukoku un skujkoku audzēm, ņemot vērā vidējās tirgus cenas.

Plānotā koksnes ieguve veikta ar mērķi nodrošināt sabalansētu resursu izmantošanu, saglabājot meža vērtību un nodrošinot ekonomisko ieguvumu pašvaldībai.

Izveidots detalizēts cirsmu plāns 2025.–2030. gadam, sadalīts pa gadiem, pamatojoties uz plānoto koksnes krāju izcērtamo apjomu (m³) un attiecīgajiem ieņēmumiem (*euro*). Katru gadu plānots izmantot vienādu daļu no 5 gadu kopējā cirtes apjoma gan lapukoku, gan skujkoku audzēs (skat. 4.1.2.1. tabulu).

Tabula 4.1.2.1.

Plānoto cirsmu ieņēmumu sadalījums pa gadiem

<i>Gads</i>	Lapukoki (m ³)	Lapukoki (€)	Skujkoki (m ³)	Skujkoki (€)	Kopā (m ³)	Kopā (€)
2026	2 091	73 185	390	17 550	2 481	90 735
2027	2 091	73 185	390	17 550	2 481	90 735
2028	2 091	73 185	390	17 550	2 481	90 735
2029	2 091	73 185	390	17 550	2 481	90 735
2030	2 091	73 185	390	17 550	2 481	90 735
Kopā	10 455	365 925	1 950	87 750	12 405	453 675

Lapukoki (atsevišķi dominē bērzs un apse) veido vairāk nekā 80% no kopējās cirtes krājas un nodrošina stabilu koksnes ieguves apjomu. Skujkoki, galvenokārt egle un priede, tiek izmantoti mērķtiecīgi ar augstāku ienākumu potenciālu, saglabājot meža strukturālo daudzveidību. Cenu aprēķini balstīti uz vidējām tirgus cenām 2024. gadā – 35 €/m³ lapukokiem, 45 €/m³ skujkokiem (bez PVN).

Katru gadu plānots izcirst vienādu koksnes apjomu (lineāri sadalīts 5 gadu laikā), kas ļauj nodrošināt gan vienmērīgu ieņēmumu plūsmu, gan meža ilgtspējīgu atjaunošanos. Plāns ir elastīgs – konkrētie cirtes apjomi katru gadu pielāgojami, pamatojoties uz meža taksācijas datiem, vides apstākļiem un tirgus attīstību. Visa ciršanas darbība notiek tikai juridiski sakārtotos īpašumos ar derīgu inventarizāciju, nodrošinot pilnīgu atbilstību normatīvajiem aktiem. Kopējie prognozētie ieņēmumi 5 gadu periodā sasniedz aptuveni 453 900 *euro*, no kuriem aptuveni 366 000 *euro* plānoti no lapukokiem un aptuveni 88 000 *euro* – no skujkokiem.

4.1.3. Mežaudzes atjaunošana un atjaunotās mežaudzes kopšana

Meža atjaunošanas pamatuzdevums ir nodrošināt jaunas, produktīvas un ekoloģiski noturīgas mežaudzes ieaudzēšanu, kas aizstāj nocirstās vai bojātās audzes. Ludzas novada pašvaldības teritorijā līdzšinējā prakse liecina, ka daudzviet izmantoja dabisko atjaunošanos, īpaši labi mežaudzes atjaunojas ar bērza, apses vai baltalkšņa koku sugām, kas spēj ātri ieaugts augsnē pēc izstrādes.

Tomēr, ņemot vērā augsnes apstākļu dažādību, sugu maiņas tendences un klimata ietekmi, pašvaldībai ir jāparedz arī plānveidīga meža atjaunošana, veicot koku stādīšanu tajās platībās, kur dabiska atjaunošanās nav pietiekama vai ir nevēlama dominējošo sugu dēļ. Šāda pieeja īpaši nepieciešama gadījumos, kad vēlama skujkoku (piemēram, priedes vai egles) atjaunošana teritorijās ar piemērotiem augšanas apstākļiem.

Ludzas novada pašvaldība paredzēs kombinētu pieeju atjaunošanai, kur tiek izmantota gan dabiska, gan mākslīga (stādīta) atjaunošana, izvērtējot katras platības specifiku un atjaunošanās potenciālu. Tas nodrošinās gan mežaudžu kvalitāti un ekonomisko vērtību, gan vides un klimata ilgtspēju ilgtermiņā.

Jaunaudžu kopšanas galvenais mērķis ir veidot kvalitatīvas un augstražīgas mežaudzes, pielāgojot sugu sastāvu konkrētajiem augšanas apstākļiem un uzlabojot meža ekosistēmas noturību. Kopšana palīdz veicināt mērķa sugas dominanci, nodrošinot labāku apgaismojumu, barošanās apstākļus un vienmērīgu kociņu izvietojumu audzē.

Kopšanas darbi parasti uzsākami brīdī, kad jaunaudzes sasniegušas 2–4 metru augstumu, jo šajā attīstības stadijā ir īpaši svarīgi nodrošināt, lai mežaudze attīstītos atbilstoši izvēlētajam audzēšanas mērķim. Vēlākos attīstības posmos pareizi veikta kopšana nodrošina augšanas telpas palielināšanu kokiem, kas savukārt veicina to ātrāku diametra pieaugumu un var ievērojami saīsināt kopējo audzes augšanas ciklu.

Ludzas novada pašvaldības īpašumā jaunaudzes veido 14% (35,80 ha). ņemot vērā katras platības stāvokli, augšanas gaitu un audzēto sugu attīstības potenciālu pēc nepieciešamības jāplāno jaunaudžu kopšana. Ļoti svarīgs faktors ir audžu faktiskais stāvoklis, tāpēc tiks veikta audžu apsekošana. Plānots izveidot GIS datu bāzi, kurā tiek fiksēta informācija par veiktajiem un plānotajiem kopšanas darbiem. Šāda pieeja ļaus – precīzi uzskaitīt kopšanas intervālus, pielāgot kopšanas laikus realitātei, optimizēt resursu sadalījumu un darbu plānošanu.

4.2. Finanšu līdzekļu piesaiste

Lai nodrošinātu efektīvu un ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu, Ludzas novada pašvaldība plāno izmantot valsts un Eiropas Savienības finansējuma atbalsta programmām, galvenokārt izmantojot Lauku atbalsta dienesta (LAD) programmas:

- LA7 “Ieguldījumi ilgtspējīgai mežsaimniecībai”,
- LA8 “Atbalsts meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai un uzturēšanai”.

Šīs programmas atbalsta – meža ieaudzēšanu, mežaudžu nomaiņu, ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošanu un agrotehnisko kopšanu, kā arī jaunaudžu retināšanu. Vienlaikus pašvaldībai nepieciešams nodrošināt arī būtisku līdzfinansējumu meža īpašumu dokumentācijas un apsaimniekošanas sakārtošanai.

Nepieciešamais finansējums no pašvaldības budžeta:

Pamatojoties uz dokumentācijas sakārtošanas izmaksu apkopojumu (skat. 2 pielikumu), kopējais finanšu apjoms, kas būs nepieciešams 2025.–2030. gadā:

- Robežu plānu sagatavošana, uzmērīšana un Zemesgrāmatas ieraksti;
- Inventarizācijas datu izstrāde un precizēšana;
- Nomas un lietošanas attiecību juridiskā sakārtošana.

Kopējās plānotās izmaksas piecos gados: *807 596 euro*

Tas nozīmē, ka aptuveni vidēji ik gadu *161 500 euro* būtu jāparedz pašvaldības budžetā šīs programmas īstenošanai.

Plānotie ieņēmumi no mežsaimniecības darbības (2026–2030):

Saskaņā ar izstrādāto cirsmu plānu 2026.–2030. gadam:

- Plānotais koksnes cirtes apjoms piecos gados – aptuveni *12 411 m³* (lapukoki + skujkoki).
- Prognozētie bruto ieņēmumi – aptuveni *453 700 euro*, sadalīti proporcionāli katrā gadā (aptuveni *90 000 EUR/gadā*).

Pēc izdevumu un nodokļu atskaitīšanas:

- Neto ieņēmumi varētu sasniegt *100 000 – 130 000 euro*, kas atkarīgi no koksnes kvalitātes, sortimenta sadalījuma un tirgus situācijas.

Secinājumi

1. Pašvaldības īpašumu dokumentācijas sakārtošana prasa būtisku ieguldījumu

Lielākā daļa meža īpašumu (ap 86%) atrodas Ludzas novada pašvaldības tiesiskajā valdījumā, bet nav reģistrēti Zemesgrāmatā. Šāda situācija juridiski ierobežo to pilnvērtīgu apsaimniekošanu, tai skaitā cirsmu izstrādi. Dokumentācijas sakārtošanas kopējās izmaksas tiek lēstas 807 596 EUR, kas ietver īpašumu uzmērīšanu, dokumentu noformēšanu un ierakstu Zemesgrāmatā.

2. Liela daļa mežu nav inventarizēti vai nepieciešama atkārtota inventarizācija

Tikai 64% no pašvaldības pārvaldībā esošajām mežaudzēm ir ar derīgu inventarizāciju. Atlikušajiem 36% nepieciešama atkārtota inventarizācija. Tās provizoriskās izmaksas tiek aprēķinātas 9 200 EUR apmērā. Inventarizācijas trūkums apgrūtina resursu plānošanu un ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

3. Mežsaimnieciskā darbība var nodrošināt ievērojamus ieņēmumus

Pamatojoties uz meža inventarizācijas datiem, Ludzas novada pašvaldība 2026.–2030. gada periodā var plānot koksnes resursu ieguvi aptuveni 10 500 m³ no lapukoku audzēm un 1 900 m³ no skujkoku audzēm. Kopējie prognozētie bruto ieņēmumi piecu gadu periodā sasniedz aptuveni 453 600 EUR.

4. Nepieciešama pašvaldības līdzfinansējuma piesaiste mežsaimniecības attīstībai

Papildus pašvaldības budžeta finansējumam nepieciešams izmantot Lauku atbalsta dienesta (LAD) programmas, īpaši LA7 un LA8 pasākumus. Tie var līdzfinansēt mežaudžu kopšanu, meliorācijas atjaunošanu, biotopu aizsardzību u.c. aktivitātes. Finansējuma piesaiste būtu jāsaskaņo ar plānoto darbību grafiku.

5. Teritoriālās disproporcijas ietekmē prioritāšu noteikšanu

Meža platību sadalījums starp pagastiem ir nevienmērīgs – Rundēnu, Istras un Mežvidu pagastos ir koncentrēta lielākā daļa meža resursu. Šajās teritorijās ieteicams prioritāri veikt īpašumtiesību sakārtošanu un mežsaimniecības attīstības pasākumus. Savukārt nelielas, sadrumstalotas teritorijas jāvērtē individuāli.

6. MAP nodrošina strukturētu un profesionālu pieeju ilgtspējīgai mežu apsaimniekošanai

Dokuments aptver visus būtiskos aspektus – no tiesiskā statusa sakārtošanas, līdz meža produktu izstrādes un vērtību saglabāšanas jautājumiem. Tas piedāvā datu balstītu, racionāli strukturētu plānu, kā pašvaldībai optimāli izmantot savus meža resursus sabiedrības labā.

1. Pielikums

Tabula – **Ludzas novada pašvaldības grāmatvedības uzskaitē esošās meža zemes un to raksturojošie dati** (1. – 32. lpp pielikumā)

2. Pielikums

Tabula – **Ludzas novada pašvaldības īpašumtiesību dokumentācijas sakārtošanas izmaksas** (33. – 47.lpp pielikumā)

3. Pielikums

Tabula – **Meža īpašuma prioritāšu vērtēšanas skalas pielietošanas skaidrojums** (48. – 49.lpp pielikumā)

4. Pielikums

Tabula – **Ludzas novada pašvaldības mežaudzes valdošo koku sadalījums vecumklasēs** (50.lpp pielikumā)